

D

D

D
P

D
SE

S

S

H

12.
Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE

DESERTIONE ORDINIS ECCLE- SIASTICI,

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO VVILHELMO,
PRINCIPE BORVSSLÆ, MARCHIONE BRANDENB.
ET DVCVS MAGDEB. GVBERNAT. &c &c.
PRAESIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUSSLÆ
CONSILIARIO, PROF. PORE PUBLICO ORDINARIO,
AC FACULT. JUR. CÆ h. c. DECANO,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
PRO LICENTIA

Summos in utroque Jure honores & Pri-
vilegia rite capeffendi,

IN AUDITORIO MAJORI

d. 31. Octobr. Anni MDCCVII. horis ante- & pomeridianis.

Publico Eruditorum Examine subijcit

SALOMON FRIDERICUS PACKBUSCH,
LIPSIENSIS.

HALÆ, Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typog.

DISERTATIO IN AUCURALS IURIS
DE
DESSERTIONE
ORDINIS DECLE
STATUT

05 H 832

CHRISTIANO THOMASIO
IN ACADEMIA HALLENSI
SUMMUS IN UTROQUE IURIS HONORE & C.

C
eri
vot
rel
qu
con
V
Ecc
qua
des
vot
run
S
ex
qua
cit

B. C. D.
DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
DESERTIONE ORDINIS
ECCLESIASTICI.

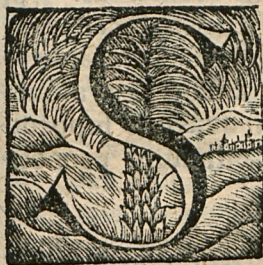
SUMMARI A.

Occasio Disputationis §. I. Status Controversie §. II. Me-
todus dicendorum §. III. Jure Canonico desertio Ordinis est
crimen Apostasia. §. IV. Rationes Juris Canonici, partim quod
vota non possunt violari sine crimine, omnium vero minime vota
religiosa. §. V. Partim quod ordo sit sacramentum non iterabile,
quod characterem indelebilem imprimat. §. VI. Illustrantur &
confrmantur dicta per decreta & canones Concilii Tridentini. §.
VII. Interim Jure Canonico licita est renunciatio beneficiorum
Ecclesiasticorum. §. VIII. Quae tamen cum desertione ordinis ne-
quaquam confundenda. §. IX. Sed nostri Theologi & Juri neque
desertionem Ordinis pro crimine Apostasia habent. §. X. Neque
votis monasticis obligationem tribuunt. §. XI. Neque Sacramen-
tum ordinis agnoscunt. §. XII. Neque characterem indelebilem.
§. XIII. Neque statuunt, impositionem manuum in ordinatione esse
ex precepto Divino. §. XIV. Propterea tamen non inferendum esse,
quod à Doctoribus Protestantibus desertio ministerii habeatur pro re li-
cita. §. XV. Imo à quibusdam videri eam inter species criminis
A a apostas-

4. DISSERT. JURID. DE DESERTIONE
 apostalia referri. §. XVI. Item licentiam desertionis ministerii impugnari posse ex doctrina nostratum de obligatione votorum. §. XVII. Item à Schiltero asserti, ordinationem producere obligationem in perpetuum, & characterem indelebilem ab eo non improbari. §. XVIII. Sententia nostratum Theologorum speciales de hac questione, nempe Pauli Tarnovii, §. XIX. Facultatis Theologicae Jenensis, §. XX. Dannbaueri, §. XXI. Ex Reformatis Güberti Vo. tii, tum de questione in genere, §. XXII. Tum de questionibus magis specialibus. §. XXIII. Methodus distinctius proponendi sententiam nostratum per positiones. §. XXIV. I.) Desertionem ministerii non esse crimen. §. XXV. II.) Sed tamen rem parum honestam, si fiat absque justis causis. §. XXVI. III.) Et parum decoram, si fiat absque præsenti eorum, quorum interest, & maxime superiorum. §. XXVII. IV.) Consensus tamen impetrationem precise necessariam non esse. §. XXVIII. V.) Justas causas relinquendas esse pudori & conscientiae desertentis. §. XXIX. VI.) Idem dicendum intuitu status, & officii secularis, ad quod transire vult deserens ministerium. §. XXX. Cur abstinuerimus ab argumento à prerogativa & praesentia ministerii Ecclesiastici desumpto. §. XXXI. Respondetur ad dubium de obligatione votorum apud Evangelicos, & exinde deductam doctrinam Schilteri. §. XXXVII. VII.) Desertentem amittere omnia jura & privilegia. §. XXXIII. VIII.) Neque adeo ea, v. gr. benedictionem Sacerdotalem, efficaciter exercere. §. XXXV. IX.) Non tamen desertentem prohiberi iterum fieri ministrum Ecclesiae. §. XXXV. Differentia Juris Ecclesiastici Evangelicorum à Jure Canonico in doctrina praesenti. §. XXXVI. Praxis Ecclesiarum nostratarum. §. XXXVII.

§. I. Sape

§. I.

Æpe dubium occurrit in Ecclesiis Protestantium, an & quatenus liceat deponere Ordinem Ecclesiasticum, seu, an ordinatus Minister Ecclesiæ possit impune & salva existimatione & honore suo derelinquere ministerium Ecclesiasticum & vel ad officia civilia trans-

Occasio
Dissertati-
onis.

ire, vel etiam rei oeconomicæ operam dare, tum quibus ex causis id liceat, & quinam sint effectus derelictionis. Cum vero apud Theologos & Jctos nostros parum ea de re definitum esse deprehenderim, & vero non ita pridem in manus inciderit responsum Summæ Reverendæ Facultatis Theologicæ in Academia patria, circa casum huc pertinentem conscriptum, [quod cum attestato Consistoriali in fine subjungam] digna fuit visa materia, quæ thema suppeditaret disputationi, quam meditabar, inaugurali, ad quam etiam absque ulterioribus ambagibus me statim accingo.

§. II.

Quamvis autem ex ipsa quæstionis modo facta formatione appareat, qua de re simus dicturi, ut tamen eo minus dubium remaneat, repetimus, nos acturos (1.) de *desertione* voluntaria, non de depositione aut degradatione. (2.) de *ordinatis Ecclesiæ ministris*, non Studiosis Theologiæ aut Candidatis ministerii, an & quatenus hi possint deserere Studium Theologicum, qua de materia extat disputatio sub Præsidio D. Lincke Anno 1679. Altorfii habita de apostasia studiorum, neque de ludimagistris & reliquis ministris Ecclesiæ mi-

Status Com-
troversia.

noris dignationis, qui apud nos non ordinantur. [3.] de desertione *ordinis*, non muneris Ecclesiastici, adeoque nequaquam de transitu ministrorum Ecclesiæ ab una Ecclesia in aliam. Nisi forte hæ doctrinæ affines sint tangendæ tanquam argumenta quædam suppediantes illustrantia definitionem quæstionum propositarum.

§. III.

Methodus dicendum.

Ne tamen sine ordine sit dissertatio nostra, forte non evidentius ad quæstiones propositas responderi poterit, quam si initio ostendatur breviter, quid ad eas respondendum sit ex principiis juris Canonici? Tum, si dispiciamus, quatenus ab istis principiis recesserint Ecclesiæ Protestantium? Porro, quid in conclusionibus ex doctrinis juris Canonici sit retentum? Denique, quomodo quæstiones sint definiendæ ex evidentibus principiis dictaminis. rectæ rationis collatis cum praxi Ecclesiarum nostrarum.

§. IV.

Jure Canonico desertio Ordinis est crimen Apostasiæ.

Quod igitur initio principia juris Canonici attinet, ea desertionem voluntariam ordinis Ecclesiastici minimè admittunt, sed pro crimine Apostasiæ habent. Docent enim *Apostasiam* esse triplicem: *perfidie*, quando quis relicta fide Catholica sit hæreticus, vel Ethnicus, vel Judæus; *inobedientiæ*, quando quis resistit a mandatis Dei, vel Canonum, vel Prælatorum; & *irregularitatis*, aut irreligiositatis, quando quis deserit religionem vel ordinem sacrum. Quamvis alii apostasiam inobedientiæ omittant, & tres illas apostasiæ species ponant, à fide, a religione, ab ordine: alii retenta apostasiâ inobedientiæ quatuor species apostasiæ tradant,

[3.] dant, à fide, ab obedientia, à religione, & ab ordine.
 Sed parum interest, utrum apostasiam à religione &
 ab u- ordine conjunctim vel separatim consideres. Utraque
 fines pedi- enim in eo convenit, quod sit permutatio spontanea
 posi- status clericalis in laica acceptione, ut & monachos sub
 se comprehendat, cum seculari, & prope iisdem pœ-
 n- nis coercetur. Apostasia igitur à religione fit præci-
 porte puè, quando quis jam ingressus & professus est religi-
 po- onem regularem, deinde eam omnino deserit, abjecto
 eas habitu, vel etiam cum ipso habitu vagatur non rede-
 um, undi animo, qui habetur pro hæretico ipso jure ex-
 rint, communicato, nec restituuntur ei bona, quæ intulit
 bus monasterio, & prehendi potest à Judice laico sine me-
 qu- tu censuræ, cogi etiam potest, ut revertatur & carce-
 rin. re puniendus est. Sed apostasia ab ordine est, quando
 Ec- clericus secularis jam in sacris ordinibus majoribus
 constitutus relicto habitu clericali vivit tanquam lai-
 c- cus. Hic punitur pœna excommunicationis, infamiæ,
 & repellitur ab accusando & testimonio dicendo, nec
 admittitur etiam ad quodvis officium clericatus aut di-
 g- n- nitatem: perdit dein privilegium ordinis & potest
 compelli, ut habitum reassumat & clericaliter vivat,
 puta incarceratione & aliis pœnis. Imo si habitu eje-
 cto uxorem duxit, suspectus est de hæresi & in eum
 potest inquisitor procedere. Quodsi tamen clericus
 secularis non est in sacris, sed habet solummodo pri-
 m- am tonsuram, vel etiam quatuor ordines minores,
 tum distingvitur, an habeat beneficium, an minus.
 Priori casu, si abjecto habitu & retento beneficio vi-
 vat tanquam secularis, habetur pro apostata, & aliquan-
 do amittit privilegium fori & ordinis, ac cogi potest
 reassu-

reassumere habitum. Quod si verò cum habitu simul dimittat beneficium, aut etiam beneficium non habeat, tum pro apostata non habetur *vid. Lancel. Inst. jur. Can. l. 4. tit. 4. §. 14. Dessel. Etotem. Jur. Can. lib. 5. tit. 9. Corvin. Jur. Can. l. 4. tit. 9. Leymann. Theol. moral. l. 2. tit. 1. cap. 16. n. 1.* præprimis autem Menoch. *de A. J. Q. lib. 2. casu 546.* & quos citat. In ipso Jure Canonico tedes apostasiæ irregularitatis est *in can. fin. dist. 50. can. beatus 2. c. 3. qu. 4. cap. ult. X. de vit. & honest. cleric. cap. 1. & 5. X. de apost.*

§. V.

Rationes
Juris Cano-
nici, par-
tim quod
vota non
possint vio-
lari sine cri-
mine, om-
nium vero
minime vo-
ta religiosa.

Ratio hujus doctrinæ Juris Canonici non longe est quærenda. Nam quod apostasiam à religione attinet, constat, quod Canonistæ statuunt ex omni voto de re licita oriri obligationem *Is. c. 19. Levit. c. 7. Act. c. 5.* Etsi vero obligatio voti secundum eosdem non fit ex justitia propriè dicta, sed ex virtute religionis, quæ est potentialis pars justitiæ, habet tamen in se perfectam rationem debiti, licet non ad æqualitatem, cum cultus vel gratiarum actio Deo in recognitionem dominii ac beneficiorum per vota promissa vel præstita, minime respondeat sive æquetur, sed potius tota in ipsius hominis utilitatem cedat. Nec solum obligatio illa est interna in foro conscientiæ, sed poterit etiam vovens in foro externo ad voti executionem compelli *arg. l. 1. 2. 3. ff. de pollicit. cap. quod super de fide instrum. in fine. & cap. ex parte de censibus.* Nam ad Ecclesiastici Judicis officium pertinet impedire, ne gratia crimina committantur, cujusmodi est sacrilega voti transgressio. Leymannus *d. l. lib. 4. tr. 4. c. 3. num. 1.* Impri-
mis autem votum religionis tale est, utpote quo homo
se

se ipsum & omnia sua Deo consecrat in perpetuum, universalitate quadam tum actionum tum temporum, adeo ut hoc votum omnia reliqua vota eminenter in se complectatur, & in tale votum omnia vota antecedentia tam realia quam personalia commutari possint. *Leym. d. tr. 4. c. 8. n. 19.* Excepta tamen societate Jesu. Si quis enim in seculo vovisset se in religione aliqua professionem editurum, cum tali Pater Generalis & Provincialis dispensare possunt, vel potius illud votum commutare in vota Jesuitarum simplicia, ita tamen, ut si ante professionem ex societate recesserit, votum illud prius in tua obligatione perseveret. *Id. ibid. n. ult.*

§. VI.

Quod autem apostasiam ab ordine concernit, præsupponendum est, apud Canonistas ordinationem esse personæ Ecclesiasticæ consecrationem, per quam gratia & potestas obeundorum Ecclesiasticorum munerum transfertur. Ordinem vero definiunt, quod sit Sacramentum a Christo institutum, quo quibusdam ceremoniis & rebus traditur potestas spiritualis ordinando, conficiendi Eucharistiæ Sacramentum, vel ad ministrandi in ordine ad illud. Ordines vero sunt vel majores vel minores. In majoribus ordinibus sunt Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, ex quibus duo posteriores non sunt proprie Sacerdotes, sed tantum in sacris: duo priores sunt proprie sacerdotes, quia Sacramentum corporis & sanguinis Dominici conficere possunt. In majoribus ordinibus sunt Acoluthi, Exorcistæ, Lectores, Ostiarii & Psalmistæ. *can. clericos 1. dist. 1. Pacius Isag. in decretal. l. 1. tit. 11. n. 4. Ziegl. ad Lanccl. p. 140.* Secundum Concil. Trident. *Sess. 23. c. 2.*

Partim, quod ordo sit Sacramentum non iterabile, quod characterem indelebilem imprimat.

sunt septem ordines, Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, Acoluthorum, Exorcistarum, Lectorum & Ostiariorum. Sed dicta ostendunt, sub Sacerdotibus comprehendi Episcopos & Presbyteros. Statuunt, autem Canonistæ, ordinem esse Sacramentum, quod confertur potissimum per impositionem manuum ab Apostolis præceptam. Lancell. *Inst. Jur. Can. l. 2. tit. 8. §. l. 1. tit. 10. §. 5.* Etsi de Subdiaconatu non ita certum sit, an sit Sacramentum, & adhuc minus certum, an minores ordines ad Sacramentum pertineant, sed multi Canonistæ existimant, Subdiaconatum ab Ecclesia institutum, ac ideo Sacramentum non esse, sed sacramentale quoddam, idemque multo magis sentiant de minoribus ordinibus & hanc sententiam de minoribus ordinibus dicant esse probabilissimam citati à Leymanno *l. 5. tr. 9. c. 4. n. 5.* Unde simul ratio constat, cur desertio minorum ordinum etiam non habeatur pro apostasia seu crimine. Adde, quod ordo à Canonistis referatur inter Sacramenta, quæ iterari non possunt, quia characterem indelebilem imprimunt. Horum enim tria statuunt; Baptismum, Confirmationem & Ordinem. Character vero secundum ipsos est signum spirituale, à Deo solo animæ impressum in susceptione initerabilis Sacramenti, manens indelebiter de lege communi. Lancell. *Inst. l. 2. tit. 2. §. 4.* ibique Zieglerus. Ergo non mirum, quod Canonistæ desertionem ordinis Ecclesiastici, ejusque permutationem cum statu seculari, considerent tanquam apostasiam à sacramento, & sacrilegam intentionem delendi characterem indelebilem.

§. VII.

Ut hætenus dicta in summam contrahamus, lu-

bet

Illustran-
tur & con-

bet apponere ex Concilio Tridentino, quæ ad hanc firmantur materiam pertinent. Ita vero de *Sacramentis* cap. 9. Si dicta per quis dixerit de tribus *Sacramentis*, *Baptismo* scilicet, *Confirmatione* & ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit. Porro: de *Sacramento ordinis* cap. 3. Cum *Scriptura* testimonio, *Apostolica* traditione & *Patrum* unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, (quæ verbis & signis exterioribus perficitur,) gratiam conferri, dubitare nemo debet, ordinem esse vere & proprie unum ex septem sanctæ *Ecclesiæ* *Sacramentis*. Inquit enim *Apostolus*: Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum &c. Et ibidem can. 3. Si quis dixerit, ordinem huc sacram ordinationem non esse vere & proprie sacramentum à *Christo Domino* institutum, vel esse figmentum quoddam humanam excogitatum à viris rerum *Ecclesiasticarum* imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministerii verbi Dei & *Sacramentorum*, anathema sit. Et mox can. 4. Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari *Spiritum Sanctum*, ac proinde frustra *Episcopos* dicere: Accipite *Spiritum Sanctum*, aut per eam non imprimi *Characterem*, aut EUM, QUI SACERDOS SEMEL FUIT, LAICUM RURSUS FIERI POSSE, anathema sit. Ac ibidem cap. 4. Quoniam vero in *Sacramento ordinis*, sicut & in *Baptismo* & *Confirmatione*, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest, merito sancta *Synodus* damnat eorum sententiam, qui asserunt, novi *Testamenti* *Sacerdotes* TEMPORARIAM TANTUMMODO POTESTATEM HABERE, AC SEMEL RITE ORDINATOS ITERUM LAICOS EFFICI POSSE, SI

VERBI DEI MINISTERIUM NON EXERCEANT

Ex quibus omnibus apparet, doctrinam Pontificiorum, quod desertio ordinis crimen fit, illis rationibus tanquam duobus fulcris niti, quod ordo sit sacramentum, & quod per ordinationem ac manuum impositionem imprimatur character indelebilis.

§. VIII.

Interim Jure Canonico licita est renunciatio beneficiorum Ecclesiasticorum.

Non tamen confundenda est cum desertione ordinis Ecclesiastici renunciatio beneficiorum Jure Canonico licita & permessa, de qua antequam ostendamus, an & quemodo à desertione ordinis differat, necesse est, ut in summa exhibeamus, doctrinam Juris Canonici de renunciationibus, desumptam ex Lancelotti *Instit. lib. 1. tit. 19. item tit. 24. §. ult.* & ex titulis peculiaribus decretalium, tam antiquarum, quam Sexti & Clementiarum de renunciationibus. Renunciatio est abdicatio spontanea beneficii Ecclesiastici, vel juris sibi competentis, facta ex justa causa & canonice, apud superiorem. Renunciare possunt omnes, qui beneficia Ecclesiastica possident, quamvis primario de renunciatione Episcoporum agatur in locis citatis; etiam Pontifex, etsi hic non habeat superiorem, in cujus manus resignet, unde cum ea de re dubitaretur ob dictam rationem, illud dubium per peculiarem constitutionem Coelestini quinti sublatum est. Causæ legitimæ, quæ admitti solent in Episcoporum renunciationibus, sunt sex: magna corporis debilitas, defectus scientiæ, conscientia gravis alicujus criminis, irregularitas, v. gr. si sit bigamus vel viduæ maritus, malitia plebis, quæ Episcopum suum nullo modo terre possit, & grave aliquod scandalum, quod vitari debet, quorsum refertur exemplum

plum Gregorii Nazianzeni, qui sponte cessit Ecclesia Constantinopolitana ad tollendum scandalum, & sedandam seditionem, quæ excitata fuerat ob ejus bene & recte facta. Includuntur hæc sex causæ versiculis istis:

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,

Quem mala plebs odit, dans scandala cedere possit.

Sed causæ, ob quas reliqua beneficia resignari possunt, plures recensentur in constitutione Pii V. quæ extat in *Septimo Decret. h. t. cap. 3.* Senium nempe, infirmitas, corporis impedimentum vel vitium, crimen, censura Ecclesiastica, irregularitas, possessio plurium beneficiorum, promotio ad aliud beneficium, ingressus religionis, matrimonii celebratio, modo id statim re ipsa exequatur, capitales inimicitia, & denique causæ, ob quas Episcopus renunciare potest. Effectus renunciationis est vacantia beneficii & amissio ejus intuitu renunciantis, nisi ex novo titulo superveniente id acquirat. Vide ista omnia cum reliquis ad doctrinam de renunciatione pertinentibus iuse exequentem Henricum Pirhingium in *methodo nova ad Jus Canon. ad tit. de renunciationibus Tom. 1. p. 339. usque ad p. 382.* Adde Zieglerum de *Episcopis l. 2. c. ult. p. 488. seq.*

§. IX.

Etsi igitur videatur cum renunciatione beneficii conjuncta esse amissio ordinis & secularisatio personæ renunciantis, quia modo vidimus, inter causas, ob quas clericus infra Episcopalem dignitatem constituti renunciare possint, etiam recenseri celebrationem matrimonii, quæ præsupponit amissionem ordinis clericalis, cum nullus clericus, etiam titularis tantum, possit habere uxorem, Ziegl. *ad Lancell. p. 141.* interim tamen

Quæ tamen cum desertione ordinis nequaquam est confundenda.

nihil certius est, quam quod renunciatio beneficiorum Ecclesiasticorum non conjuncta sit cum amissione ordinis, nec faciat ex clerico laicum, partim, quia ne quidem, si ob delictum clericus deponatur, reus eximitur ordine, privilegiis & oneribus clericalibus, neque à jurisdictione & potestate Judicis Ecclesiastici. Ziegl. *ibid.* p. 128. Unde & circa quæstionem, quales ordines conferre possit Episcopus post renunciationem, distingui solet, an renunciaverit loco, an dignitati, ita ut priori casu possit rogatus omnes conferre, quos ante renunciationem poterat, posteriori vero minores saltem possit conferre, non majores. Lancell. *l. 1. tit. 24. §. ult.* Rationem distinctionis exponit Ziegl. *ibid.* p. 164. Adeoque apparet, ex principiis Juris Canonici valde diversam esse renunciationem loci ac dignitatis a renunciatione ordinis. Illæ observatis iis, quæ diximus, sunt licitæ, renunciatio ordinis est prohibita, exceptis ut, jam diximus supra §. 4. *in fine*, illis, qui in minoribus ordinibus sunt constituti, qui etiam ordini renunciare possunt. Unde & de his intelligendum est, quando in constitutione Pii V. inter causas justas renunciationis refertur celebratio matrimonii, ut adeo constitutio illa, quoad recensionem hujus causæ explicanda sit ex Lancelotti *Instit. l. 1. tit. 23. §. ult.*

Sed nostri
Theologi
& JCtineq;
desertio-
nem ordi-
nis pro cri-
mine apo-
stasiæ ha-
bent.

§. X.

Jam si cum his doctrinis Juris Canonici confereamus doctrinas Theologorum & JCtorum Evangelicorum, apparebit, nullam fere esse propositionem primariam ex hætenus recensitis Canonistarum doctrinis, quæ non displiceat nostratibus. Ac initio quidem nostrates desertionem voluntariam ordinis Ecclesiastici

fiastici nequaquam habent pro crimine. Ita enim Zieglerus ad *Lancel.* p. 954. *Eam* (apostasiam ordinis) plane ignorant veteres. *Moralistæ hodierni tam operosi circa eam sunt, ut perlegisse illorum tractatus & pigeat & pœniteat.* Nos duplicem tantum statuimus apostasiam, ita ut alia fidei, quæ creditur, alia obedientiæ respectu sic dicatur. Prior ex Ecclesia vel facit cœtum, qui plane non est Ecclesia, vel hæreticum reddit, propter posteriorem autem impia redditur Ecclesia.

§. XI.

Neque longe quærenda est ratio hujus contradictionis inter Doctores Pontificios & Evangelicos, quia videlicet nostræ Ecclesiæ non agnoscunt principia, unde Canonistæ illam conclusionem de apostasia irregularitatis deducere solent. Unum ex illis principiis diximus § 5. quod vota religiosi seu monastica minime omnium possint violari. Sed notum est, quid post Lutherum in tractatu *de vitis monasticis* ipsæ confessiones publicæ Ecclesiarum Evangelicarum judicent de votis monasticis, scilicet, quod eadem pro plane impiis & invalidis habeant. *vid. August. Confess. sub rubr. de votis Monach.* ejus *Apologia sub ead. rubr.* item *Artic. Smalcald. P. 3. art. 14.* Adde Zieglerum ad *Lancell.* p. 283. & 286. Et si dicendum quod res est, in eo videtur latere magnum arcanum Papismi Politici, quod præcepta de votis legis Mosaicæ, quæ solum Israelitas respiciebant, & adeo vel ad legem forensam vel ad ceremoniam referri debent, non ad legem moralem, ad statum Christianismi applicaverint, cum tamen sub Christianismo totus cultus Leviticus, adeoque & vota, tanquam pars cultus Levitici debuissent expirare, ut pote

Neque votis monasticis obligationem tribuunt.

pote umbræ saltem rerum futurarum. At Clerus Pontificius, uti semper in favorabilibus & lucrosis legem Mosaicam particularem sive ceremonialem, sive forensam, rursus in paxin introduxit, ita & doctrinam devotis eorumque obligatione ad viridem & quotidianam observantiam restituit, quia fere ad ipsos solos, tanquam ad Ecclesiam repræsentativam & eorum creaturas redundavit lucrum ex votorum præstatione percipiendum. Atque id eo majori cum successu fieri poterat, quod sacerdotes Ethnici ex identitate rationis similiter suis persuasissent voti obligationem externam *l. 2. ff. de pollicit.* adeoque, cum religio Ethnica aliquod adhuc secula post Christum natum duraret, prius quam tota expelleretur, exempla Ethnicorum occasionem darent Episcopis Christianis persuadendi Regibus, ut Principes Christiani ista, scilicet, pietate non debeant vinci ab Ethnicis. Adde quod & Judæi Clero Pontificio jam præverint in irrationabili explicatione legis Mosaicæ de votis, dum v. gr. docuerant, juramentum de re præcepta omittenda non obligare, at obligare votum, ex pulchra illa ratione, quod votum rem illam, quæ antea præcepta erat, eo ipso, quod Deus jufferit vota esse servanda, faciat illicitam, at jurans sibi ipsi rei præceptæ usum interdicit. &c. *vid. Seldenus de J. N. & G. sec. disc. Hebr. l. 7. c. 2. p. 835.*

§. XII.

Neque Sacramentum ordinis agnoscunt. Porro ut propius accedamus ad apostasiam ordinis in specie, nostrates Theologi & Juri non possunt eam inter crimina referre, quia supra §. 6. & 7. dicta docent, ideo Pontificios discessum à statu clericali in statum laicum habere pro crimine, quoniam ordinem velint

velint esse sacramentum, institutum in N. T. per impositionem manuum, quodque characterem indelebilem imprimat ordinatio. Sed nostrates hæc tria negant omnia. Quod ordo non sit sacramentum, prolixè nocet B. Chemnitius in *Exam. Concil. Trident. P. II. p. m. 891. seqq.* unde potissima excerpemus. Initio prænotat p. 392 seq. contra Pontificios: in Scriptura N. T. appellationem sacerdotis & sacerdotii nusquam tribui ministerio N. T. sed Ecclesiasticorum Scriptorum v. g. Chrysofomi Augustini usu invaluisse, ut ministerium vocaretur sacerdotium, & ministri sacerdotes, eamque locutionem ferri posse, si denoretur, N. T. esse externum sacerdotium, hoc est externum ministerium verbi & sacramentorum. Sed cum Pontificii declarent, se per sacerdotium non intelligere officium & ministerium prædicandi evangelium, verum se pugnare propter sacrificium missæ de externo & visibili sacerdotio i. e. potestate sacrificandi Christum in missa, hoc ferri non posse ab Evangelicis, verum sacerdotium illud esse commentitium, contumeliosum & blasphemum in Christum. Neque favere Pontificiis argumentum, quod tamen in V. T. fuerit Sacerdotium ad offerendas victimas, in Novo vero Testamento esse impletionem umbrarum Veteris, cum illæ umbræ & illa Sacrificia V. T. consummata sint & adimpleta in Novo unica victima veri Pontificis nostri Christi. Porro p. 397. seq. Augustum dicit esse sacramenti nomen in Ecclesia, nec ita constituendum, ut ad ceroferos deiciatur, vel ad illos, qui canes ex templis abigunt, aut fores templi occludunt, & pavementum purgant, & ne quidem ad Exorcistas, præprimis cum munus illud seu donum ejicendi demonia, quod Augustini tempore adhuc in usu fuerit,

C

fuerit, postea plane defierit, & tamen, ut modo Exorcistarum ordo retineretur, aliud fuerit excogitatum, quod ipsis tribueretur, officium, ut videlicet catechumenos baptizandos exorcismis & exsufflationibus prae-
pararent ad baptismum &c. Denique concludit *p. 401.* ordinationem seu ordinem non esse verum sacramentum, uti sunt Baptismus & Coena Domini, quia haec duo sint media seu organa, per quae Deus promissionem reconciliationis seu remissionis applicet & obsignet singulis credentibus, qui Baptismo & Coena Dominica utantur. Tale vero remedium seu organum non esse ritum ordinationis: Neque enim omnes ordinandi sunt, qui petunt sibi applicari & obsignari remissionem peccatorum. Multi etiam, ut Judas, accipiunt quidem, & habent gratiam ordinationis, non autem habent gratiam reconciliationis seu remissionis peccatorum &c. Adde Gerhard. *t. 6. loc. Theol. §. 155. seq. Ziegl. ad Lancel. p. 140. 301. 384. Brunn. Jur. Eccles. l. 2. c. 1. membr. 4. §. 4.*

§. XIII.

Neque characterem in-
delebilem. Idem B. Chemnitius *d. P. II. p. m. 45. seq.* de Pontificiorum characterem indelebilem observat, ex ipsis Scholasticis Gabrielem illam doctrinam jam vocasse in dubium, partim, quod ipsum vocabulum characteris in illo quidem significato nec in scriptura, nec in vetustis Ecclesiasticis Scriptoribus extet, in tantum, ut nec ipse Longobardus characteris mentionem in illo sensu faciat; partim, quod res ipsa characterem significata non sit antiquae auctoritatis, sed dicta Dionysii, Augustini, Damasceni, & Longobardi commode possint exponi de forma sacramentali Baptismi, partim, quod ratio nulla

nulla svadeat talem characterem fingere, sed tota doctrina de characterem indelebili sit voluntaria & modica ratione fulcita, cum initerabilitas Baptismi non oriatur ex characteris aliqua impressione, sed ex sola Divina institutione, adeoque solum ea doctrina nitatur autoritate Innocentii III. cum tamen ejus verba possint admittere alium intellectum. Addit Chemnitius, etsi ponamus hanc Innocentii auctoritatem esse unam primam ac solam, qua opinio characteris, Scripturæ & veteribus ignota, Ecclesiæ sit obtrusa, tamen ex autore colligi posse, quale hoc sit dogma. Illum enim Innocentium esse, qui decretales ediderit, ut correctio Principum in secularibus referatur ad Papam, ut ille Imperator sit, quem papa coronari jusserit &c. Adde Zieglerum *ad Laneel.* p. 165. 303. & 304. ubi ipsa verba Gabrielis Bielis excerptit, & similem sententiam refert ex Joh. Altenstaig lexico Theologico, imo notat, misere inter se digladiari Pontificios, ad quam rerum classem referri debeat character ille indelebilis. Durandum enim docere, non esse nisi enis rationis, sive respectum rationis; Scotum vero censere esse relationem realem. Unde subjungit ipse Zieglerus: *Sed referant quo velint, nos inter figmenta habemus & febricitantis cerebri partus prodigiosos.* Conf. eund. Ziegl. *ibid.* p. 323. 324. & 339. Tandem *d. tract.* p. 905. etiam monstrat, quodnam subfuerit arcanum Politicum, cur Clerus Papalis ex hoc figmento fecerit articulum fidei. Nimirum, *quia in gravissimis dilectis oppido leves poene Jure Canonico decernuntur, plurimi characterem ordinis ideo tantum suscipiunt quia perditissimi sunt & corruptissimi, isto velut antidoto adversus leges & judicia publica se muniant.* Nec

esse alligandas impositioni manuum, de quo nec mandatum Christi, nec talis promissio extet. Hoc tamen non obstante suffraganeos Pontificiorum sine pudore sibi arrogare ea, à quibus abstinuerit modestia Apostolorum. Insufflans enim, ita pergit Chemnitius, in ordinatos inquit: Accipite Spiritum Sanctum. Sed ubi mandatum? ubi promissio? Et blasphemia est fingere, in foetido suffraganei anhelitu inclusum esse Spiritum Sanctum, ut insufflando dicere possit: Accipite Spiritum Sanctum. Hinc & Zieglerus *de Superintend. cap. 14. §. 13.* docet, hunc ritum non esse absolute necessarium, nec de essentia instituendi pastoris, & posse, aliquem sine tali ritu ministrum Ecclesiæ verum esse docere verbum Dei & administrare Sacramenta, retinendum tamen illum esse, neque extra necessitatis casum omittendum, tum propter Ecclesiæ Apostolicæ consuetudinem, tum propter alias rationes. Unde eodem modo intelligenda sunt, quæ docet Idem *ad Lancel. p. 73.* Adde Brunnem. *Jur. Eccles. l. 1. c. 5. §. 22.* & Illustr. Strykium *in notis ibid. ad §. 19. p. 87.*

§. XV.

Hæc vero omnia cum ita se habeant, uti hæc. Propterea nus deducta & monstrata sunt, videbatur sine ulterius tamen non ori hæsitacione dicendum esse quod ex sententia non inferendū ororum Theologorum & Jctorum desertio ministerii esse, quod à Ecclesiastici etiam inter res omnino licitas & principis doctrinæ Evangelicæ haud adversantes sit recensenda. Uti enim cessante ratione legis debet ipsa dispositio legalis cessare, ita etiam cessante medio tertio ministerii habeatur pro re licita immutanda,

tanda, quoniam medius terminus est instar causæ, conclusio instar effectus, at secundum communia primæ Philosophiæ principia cessante causa, cessat effectus. Imprimis autem illud maximopere considerandum videtur, quod *supra* §. 10. fuerit adductum, à nostratibus negari directo ipsam conclusionem, dum non agnoscunt apostasiam irregularitatis pro specie apostasiæ & criminis; Ergo habent pro relicta, si quis deserat ministerium. Sed nequaquam hic festinandum erit, quin potius regulæ prudentiæ & justæ ratiocinationis svadent, ut ante pronunciationem de sententia Protestantium circa desertionem ministerii, ipsos evolvamus, quid circa hanc quæstionem respondere soleant. Neque enim tutum est, ex rejectione medii termini inferre rejectionem conclusionis. Cum sæpe doctores eundem effectum seu eandem conclusionem deducant ex diversis & oppositis principiis; ut vel ex exemplis experimentorum antliæ pneumaticæ, item ex conclusionibus doctrinæ Hobbesianæ plurimis, quas communes habet cum aliis doctoribus, patet. Adde quod etiam secundum vulgarem canonem primæ Philosophiæ unius rei plures possint esse causæ. Unde etiam Jcti notare solent, quod argumenta à contrario sensu, præprimis in legibus Codicis, plerumque robore suo destituantur. Nec valet illatio intuitu ipsius conclusionis: Nostri negant, desertionem ministerii esse crimen apostasiæ, ergo negant esse crimen: aut, si etiam negent esse crimen, ergo statuunt esse rem licitam ac laudabilem; vel etiam plane indifferentem. Notum est, esse licentiam indifferentiæ & impunitatis. Impunis quidem est desertio, si crimen non est; at propter eata-

ea tamen non est res indifferens. Nec omne, quod licet, honestum vel decorum est. Et forte ipsi Doctores hac parte non sunt unanimes, cum ipsa quæstio directo non possit definiri ex confessionibus communibus, aut libris, qui vocantur, Symbolicis, nec videndum adeo, quid unus & alter Theologus aut JCtus inter Protestantes statuatur, sed audiendi sunt & alii. Ergo audiamus & alteram partem.

§. XVI.

Ubi deprehendimus ab initio, nostrates non esse unanimes in ipsa conclusione de apostasia irregularitatis. Summus JCtus, & cui plurimum debet Jurisprudentia Ecclesiastica, quique Jus sacrum Ecclesiasticum in usum Ecclesiarum Evangelicarum & Consistoriorum concinnavit, B. Brunnemannus apostasiam tamen ordinis retinuit *l. 2. cap. 18. §. 16. Apostasia, inquit, est defectio seu discessio a professione fidei, vel religione, vel ordine sacro. Apostata fidei bonis omnibus privatur, sed apostata ordinis & religionis amittit beneficium. Quid clarius dici poterat, quam quod Vir JCtissimus arbitratus fuerit, apostasiæ divisionem Juris Canonici in apostasiam fidei, religionis, & ordinis esse bonam, aut certe non malam, & in Ecclesiis Evangelicis retinendam, adeoque desertionem ordinis esse crimen.*

§. XVII.

Deinde quod rationem Juris Canonici, cur desertio religionis sit crimen, de obligatione votorum aliam desertionis ministerii impugnari posse ex doctrina nostra si pro-

Imo à quibusdam videri eam inter species criminis apostasiæ referri.

stratum de
obligatio-
ne voto-
rum,

si propius rem aspicias, non nullius ponderis argu-
mentum contra licentiam deserendi ministerium inde
potest desumi, quod, etsi Theologi pariter ac JCIi no-
stri per dicta §. II. rejiciant vota monastica, non tamen
rejiciant obligationem votorum in genere, quin poti-
us eandem ut doctrinam principiis Evangelicis conve-
nientem, certe cum iis non pugnantem, quoties se of-
fert occasio, inculcent. Ita modo laudatus B. Brunne-
mannus *d. tractat. l. 2. c. 7.* distincte satis doctrinam Ca-
nonistarum de obligatione votorum in genere re pe-
tit, eamque non impugnat, imo *in additionibus Illu-*
stris Dn. Ordinarii p. 415. & 416. adducuntur Theologi
nostrates, vota ex parte indulgentes, ex parte etiam
commendantes. Schilterus *Inst. Jur. Can. l. 2. tit. 1. §. 39.*
Votum quoque, dicit, est species cultus Divini ex libera
voluntate decreti &c. solvendum est regulariter in Ecclesia
&c. Habita quoque est Jenæ anno 1657. sub præsidio
Strauchii dissertatio inauguralis Wilhelmi Leiseri, Pro-
fessoris postea Wittebergensis de votis, item anno 1673.
alia Altorffii sub præsidio Textoris de eadem materia,
in quarum utraque obligatio ex votis oriunda asseritur,
& in posteriore §. 55. elegans casus inseritur de voto
Nicolai Rittershusii, JCIi celeberrimi, qui, cum juve-
nis peregrinaaretur, & Parisiis in morbum incidisset pe-
riculosum, tum temporis adhuc cœlebs, si reconvalu-
isset, omnium bonorum suorum, præsentium & futu-
rorum, medietatem voto ad Deum emisso ac literis ex-
presso in pias causas erogandam promiserat. Recu-
perata postmodum sanitate conditio voti purificata e-
rat, & ille in patriam redux atque ad publicum officii-
um promotus, eo per longos annos functus fuerat, fi-
liam,

liamque unicam ex legitimo thoro susceperat. Post
ejus obitum de viribus voti, & num valeret in præju-
diciū filię, quærebatur. Salvaerat absque dubio le-
gitima, & sic jure stricto valuisset votum. Sed tamen
Dn̄. Scholarcharum ordo, inspecta voventis tum con-
ditione, tum intentione mitius sensit, atque transactio-
nis vice trecentos tantum aureos ex patrimonio defun-
cti ad pias causas erogandas statuit &c. Igitur ex dictis
ita argumentari poteris, desertionem ministerii inter
res illicitas & prohibitas referendam esse, etiam in terris
Protestantium Statuum, quia quilibet minister Eccle-
się in ordinatione, si non expresse, saltem tacite voyet
ac promittit, quod perpetuo in isto ministerii statu ma-
nere velit.

§. XIIII.

Ac ne gratis hoc asserere videamur, respiciamus
iterum doctrinam Schilteri de ordinatione ministro-
rum Ecclesię l. I. tit. 14. §. 6. *Ordinatio, dicit, confert or-
dinato jus ac facultatem in Ecclesia docendi & administran-
di sacramenta, & inducit obligationem ad obeundum hoc mi-
nisterium per omnem vitam, sibiema sacerdotale, cingulum
cœlestis militiæ, characterem, unde Scholasticorum chara-
cter indelebilis natus, quem Concilium Tridentinum sub ana-
themate inculcavit &c.* Ergo ab hoc Jcto non solum
expresse inculcatur obligationem ad ministerium obe-
undum esse perpetuum, sed & character indelebilis non
improbatur.

§. XIX.

Et quid opus est, prolixius de rationibus defini-
endæ quæstionis nostræ esse sollicitos, cum adsint loca
Doctorum nostrum, ubi circa ipsam quæstionem.

D

men-

rum specimen sats distincte declarant, in eo consentientes, quod nunquam liceat deferere ministerium Evangelicæ quæstionæ; cum, nisi ex prægnantibus causis, & cum consensu superiorum, etsi in explicatione causarum non ubique conveniant, quæ ipsa decisio parum videtur differre ab iis, quæ supra §. 4. seq. juncto §. 8. seq. ex Jure Canonico de crimine apostasiæ, irregularitatis, & causis renunciandi beneficiis Ecclesiasticis retulimus. Extat in Consiliis Dedekenni Vol. I. P. III. L. 1. Membr. 2. Sect. 9. n. 9. f. 788. Judicium Pauli Tarnovii, Theologi, ut ex omnibus ejus meditationibus, quæ in Dedekanno excerptæ reperiuntur, cognoscere licet, valde acuti & modesti, quod cum breve sit, non pigebit hic totum describere: *An qui semel ministerio se addixit, abdicare se ab eodem unquam in vita libere & licite possit? Resp. Affirmativam placere nonnullis, qui suæ quieti malunt, quam Ecclesiæ salutem consulere, experientia testatur. Negativam nos tuemur. Caterum, ne nulla ambiguitas vel in Subjeto vel in Predicato relinquatur, ministrum Ecclesiæ intelligimus legitime vocatum, facultate præstandi muneris adhuc satis instructum, ab Ecclesiâ etiam diutius desideratum, sed sola voluntate ulterius inserviendi suis auditoribus destitutum, vel quia tædet eum laboris & molestiarum, vel quia abunde ipsi suppetit, unde se suosque sustentet, vel etiam, quia aliis carnalibus causis ad mutationem & abdicacionem spontaneam permovetur. Licitum autem censemus hoc loco, quemadmodum & liberum, respectu juris Divini, quo uno nititur conscientia bona, non humani ullius, aut etiam pænæ, quam in ejusmodi inconstantes apud nos nullam constitutam norimus. Argumenta pro nostra sententia afferimus triplicia: testimonia Scripturæ, exempla ex eadem, & rationes.*

nes. Testimonia sunt partim generales & communes sententia Apostoli 1. Cor. 7. v. 17. 20. Unusquisque in qua vocatus est vocatione, in ea maneat: partim specialia & singularia Christi monita de perseverantia in officio Matth. 10. v. 22. Qui perseveraverit ad finem salvabitur. Luc. 9. v. 62. Qui manu ad aratrum admota respexerit, non est aptus ad regnum cœlorum. Apoc. 2. v. 19. Esto fidelis usque ad mortem, & dato tibi coronam vitæ. Exempla probata sunt Prophetarum & Apostolorum & aliorum, qui munus suum non ante reliquerunt, quam cursum suum consummaverunt, ut de se prædicat Apostolus, 2. Tim. 4. v. 7 Ratio ex oppositis sit hæc: Vocare & ingerere se ipsum in ministerium non est liberum & licitum. Ergo nec abdicare & relinquere semel susceptum ministerium est liberum & licitum. Valet consequentia ex eo, quod quorum est vocare, eorum etiam est dimittere.

§. XX.

Idem cum Tarnovio sentit Facultas Theologica Jenensis *ibid.* n. 9. quæ interrogata anno 1620. An minister Ecclesiæ possit officium suum saltem transmutare cum officio Rectoris Scholastici, respondit, id licere quidem in casibus, si non habeat dona docendi populum, vel si sit valetudinarius, vel si auditores eum oderint, vel si sit magis idoneus ad officium Scholasticum & ritè vocetur. Tum enim absque læsione conscientia mutationem hanc suscipi posse, cum inter officia Ecclesiastica & Scholastica magna sit affinitas, uti in corpore humano sit perpetua venarum & arteriarum conjunctio, & quod, uti scholæ sint parvæ Ecclesiæ, ita Ecclesiæ sint magnæ scholæ. Quod si vero quærens sufficientibus donis ministeri Ecclesiæ sit præditus, & ab

Facultatis
Theologi-
cae Jenensis.

auditoribus suis ametur & honoretur, non debere eum vocationem suam ob majorem quietem & majus salarium deserere. Idem *ibid.* n. 12. eodem anno responderunt, ne quidem studiosum Theologiæ posse salva conscientia, nisi ex similibus causis prægnantibus, derelinquere studia Theologica, oblata licet pinguiore fortuna in statu oeconomico, adeoque hic omnino magnam differentiam esse inter studia Jurisprudentiæ, Medicinæ & Philosophiæ, tanquam artium, ut loquuntur, ad inferius hemisphærium pertinentium. Eamque in rem urgent dicta *Luc. 9.* de eo, qui manum ad aratrum admovit. & 2. *Thimoth. 2. v. 4.* ubi Paulus dicit, neminem, qui militat, implicari vitæ negotiis, ut ei placeat, à quo delectus est miles.

§. XXI.

Danhaueri.

Similiter B. Danhauerus *P. II. Theol. Symbuleutica Dial. 3. Sect. 3. qu. 15.* desertionem ministerii sacri & electionem vitæ rusticæ, mechanicæ, militaris, mercatoriaræ comparat cum abdicatione conjugii, magistratus, & ministerii, mutati cum susceptione votiva vitæ monasticæ, & singula hæc repugnare regulæ conscientiæ asserit, afferens præter loca scripturæ jam à præcedentibus allegata 1. *Cor. 7. v. 20.* *Apoc. 2. v. 20.* *Luc. 9. v. 62.* etiam textum *Proverb. 27. v. 8.* *Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir, qui derelinquit locum suum &c.*

§. XXII.

Ex Reformati
Gisberti Voetii
tum de
quæstione
in genere,

Ex Reformati Gisbertus Voetius *Polit. Eccles. P. II. l. 3. tract. 2. cap. 10.* cum ministerii desertionem divisisset in necessariam, quæ fit ob graves aut necessarias causas, & spontaneam, cum quis proprio motu ministerium deserit, ut privatus vivat & otio fruatur, posteri-

posteriorem desertionem aut esse illicitam, quamdiu quis animi & corporis viribus ad propagationem fidei & Ecclesiæ ædificationem requisitis adhuc instructus sit, & quidem ex rationibus sequentibus: I.) ex dilectione Christi, *Joh. 21. v. 16. coll. cum 2. Cor. 8. v. 14. II.)* Ex exemplo Christi, *Joh. 9. v. 4. III.)* Ex exemplo & præcepto Pauli *1. Cor. 9. v. 16. 17. seq. 2. Tim. 4. v. 1. seq. IV.)* Ex eo, quod in confirmatione publice coram Ecclesia responderint, se in corde suo sentire, quod à Deo ad hoc munus vocati sint, ergo sanctificati & separati ad Ecclesiam Dei &c. V.] Ex dignitate & excellentia operis ministerialis. VI.) Ex mercede, quæ pro opera illa promissæ est. *Daniel. 12. v. 3.* Quæ argumenta etiam suo modo vult applicari posse ad candidatos ministerii & proponentes, quorum desertionem comparat cum maledictione urbis Meros. *Jud. 5. v. 23.* & cum Dema Paulum deserente *2. Timoth. 4. v. 10.* Corroborat porro hæcenus dicta argumentis secundariis. (1) Ab eventu; sæpe enim accidere, ut in alia vocatione temporali parum felices sint; non raro etiam, ut, cum Ecclesiæ ædificationi inserviri noluerint, ejusdem & sacri ministerii detractio, vexatio, destructio & disturbatio clam aut palam incumbant &c. (2) Ab auctoritate; Inter canones ordinis Ecclesiastici provinciarum Belgii *canonem 12.* ita disponere: *Quandoquidem minister verbi semel legitime vocatus per omnem vitam ad ministerium obligatus est, non licebit ipsi ad alium vitæ statum se transferre, nisi ob graves & momentosas rationes, de quibus classis cognoscet & judicabit.* [3] A rei judicæ exemplo; Dicit se meminisse, aliquando in Synodo Groningo Omlandica judicatum esse, ministerium de-

fertorem muneris alicujus politici seu secularis ambiendi & obtinendi causa, indignum esse, qui ad tale munus promoveatur. At desertionem necessariam ob graves videlicet & legitimas causas à synedrio & classe cognoscendas ac judicandas statuit esse legitimam. Inter causas illas putat duas esse principales: unam, supervenientem defectum memoriæ, vocis, morbi chronici aut symptomatis, decrepiti senii; alteram, translationem ad aliam Ecclesiam. Quæ tamen magis est desertio particularis officii, quam generalis, de qua loquimur.

§. XXIII.

Tum de **Idem** mox ad specialiora transiens quærit: An quis
 quæstioni- **vocatus** ad Professionem Theologicam (absque mi-
 bus magis **ministerio** Ecclesiastico) ministerium deserere possit?
 specialibus **Respondet**, id nec cuilibet, nec semper suadendum
 esse. Si tamen alii non suppetant, quibus tuto Profes-
 sio Theologica committi possit, aut periculum sit,
 ut te onus illud non subeunte aliud quoddam pruriens &
 novaturis ingenium aut Theologus κοσμιδὸς & minime
 practicus, ne quidem theoretice practicus, aut ortho-
 doxus quidem & pius, sed apparatus eruditionis haud
 satis instructus, ad cathedram illam promoveatur, uti-
 que Synedrio tuo volente (si causæ Dei studeat) &
 svadente acceptanda Professio. Seminaria enim mini-
 sterii deserenda non sunt, nec admittendum, ut cor-
 ruptio orthodoxiæ aut genuinæ pietatis illic aliquem
 habet accessum. Similiter ad quæstionem; an deser-
 tio ministerii svadenda sit, quis minister Ecclesiæ vo-
 catus sit ad Professionem Philosophicam, aut lingua-
 rum Hebrææ & Græcæ, aut historiæ temporum, im-
 primis

primis Ecclesiasticæ, aut ad Rectoratum scholæ trivialis? respondet, de Professione historię Ecclesiasticæ id videri affirmandum, si alii in studiis illis exercitati & ad ejusmodi provinciam apprime idonei non ita haberi possint, cum historia Ecclesiastica illustret controversias Theologicas, & ita Davidem Blondellum a ministerio Ecclesiastico transiisse ad commentationes de antiquitatibus Ecclesiasticis. De aliis Professionibus autem id non videri concedendum esse, nisi necessitas defectus supplendi in Academia & diminutio in donis concionandi ad hoc compellat.

§. XXIV.

Sed ut hætenus dicta de sententia nostratium Theologorum & Jctorum in quæstione de licentia desertionis ministerii paulo distinctius & absque confusione concipiatur, juvabit eam includere brevibus positionibus, ut postea ex harum collatione cum doctrina Juris Canonici pateat, Theologos & Jctos nostros, etsi desertionem ministerii regulariter haud probent, tamen eorum doctrinam nequaquam confundendam esse cum doctrina Juris Canonici de apostasia ordinis, sed toto cælo ab ea differre. Atque adeo hic ante omnia monendum est, supra §. 19. Paulum Tarnovium non male quidem fecisse, quod argumenta triplicia attulerit, testimonia scripturæ, exempla & rationes, sed tamen cum exempla haud dubie argumentis non probantibus sed illustrantibus sint adscribenda, & testimonia Scripturæ Sacræ, quæ tam ab ipso, quam a reliquis, quos excerptimus, allata sunt, non revelet articulum aliquem de mysteriis fidei, sed potius se fundent in ratione aliqua palpabili & evidenti, adeoque argumentis a

Methodus distinctius proponendi sententiam nostratium per positiones.

ratio-

ratione. desumptis non exacte opponi possint, inde etiam nemo credo nobis vertet vitio, si in positionibus, quibus sententiam nostratium inclusuri sumus, primario respiciamus ad doctrinam dictaminis recte rationis communis toti humano generi.

§. XXV.

I. Desertionem ministerii non esse crimen. Sit igitur positio I. *Desertio ministerii Ecclesiastici non est crimen, sed actio licita, i. e. impunis.* Docet id experientia, & fatetur idem supra §. 19. satis clare Paulus Tarnovius, nec reliqui, quos §. 20. *seqq.* excerptimus, contradicunt. Tantum illud dubium removendum est, quomodo ea, quæ §. 16. exhibuimus ex B. Brunnem. concilientur cum reliquis. Sane enim, si desertio ministerii est species criminis apostasiæ, erit utique crimen. Sed ad ista quidem non est difficilis responsio. Etsi tractatus B. Brunnemanni fuerit ab eodem in usum Ecclesiarum Evangelicarum & Consistoriorum concinnatus, fuit tamen tractatus posthumus, ubi non licuit Jcto summo omnia capita æquali diligentia ad principia doctrinæ Evangelicæ examinare, uti quidem cum magna cura & studio, in multis fecit capitibus, ubi reliquias multas fermenti Canonistarum, quod in nostra Consistoria, vitio magis seculi, quam personarum singularum, intravit, magno cum judicio subinde ostendit, & emendationem pie ac graviter svadet. Sed in aliis quibusdam capitibus brevior est, & saltem doctrinam Juris Canonici excerptit, idque etiam certis verbis: *secundum Canonistas, aut Canonistæ docent, & similibus* indicat. Imprimis vero in toto isto capite, quod de delictis agit, unde supra excerptimus hanc objectionem, tales locutiones passim indicant beati viri mentem

tem. Adeoque in his non putandum est, quod voluerit doctrinam aliorum Theologorum & Jurisconsultorum Evangelicorum, abusus Juris Canonici observantium, contradicere. Etsi vero gravitas negotiorum vel aliæ causæ ipsi non permiserint, ut in omnibus capitibus Juris Canonici suspectis, aut emendatione indigentibus, fusius id expedire potuerit, solet tamen quandoque duobus verbis sententiam veram aut emendatricem, si accuratius ejus sensum rimeris, non obscure indicare. Atque huc merito refero in loco supra §. 16. excerpto hæc pauca ejus verba: *Apostata ordinis, inquit, amittit beneficium.* An nil amplius patitur? Sane supra §. 4. fuit ostensum, Jure Canonico apostasiam ordinis non saltem puniri amissione beneficiorum, [quæ etiam, ut infra videbimus, non est pœna propriæ dicta] sed insuper excommunicatione, infamia, incarceratione & aliis pœnis propriè dictis. An hæc ignota fuisse putas Viro in Jure Canonico pariter ac Civili versatissimo? Minime. Sed haud dubie in illis verbis paucis respexit ad usum Ecclesiarum nostrarum, quæ ideo, quia apostasiam ordinis non habent pro crimine vero, nec etiam istas pœnas adhibere solent, sed contentæ sunt sola amissione privilegiorum, tanquam ex natura desertionis voluntariæ profluente, eamque insequente.

§. XXVI.

Positio II. *Desertio voluntaria ministerii Ecclesiastici regulariter repugnat regulis honestatis, si fiat sine gravi & justa causa.* Hic omnes consentient, quorum doctrinam dedimus §. 19. seqq. Rationes vero hujus positionis non sunt peculiare ministerio Ecclesiastico, sed communes omnibus statibus & officiis. Indicat enim II. Sed tamen rem pa
rum honestam, si fiat absq; justis causis.

E
animum

animum vagum & inconstantem aut vitiosis affectibus, voluptati, avaritiæ aut ambitioni deditum. Adeoque quoad hanc rationem ministerium nullam habet prærogativam præ aliis statibus quibusvis, sive Academicis, Jurisprudentia puta, Medicina, Philosophia, sive Politicis, ut militia, magistratu &c. sive oeconomicis, ut agricultura, mercatura &c. Ducunt ad hanc observationem ipsa dicta Scripturæ supra §. 19. adducta *1. Cor. 7. v. 17. 20.* de omni vocatione, item *Luc. 9. v. 62.* de agricultura, ex §. 20. dictum *2. Timoth. 2. v. 4.* de milite non immiscente se aliis vitæ negotiis, item ex §. 21. locus *Proverb. 27. v. 8.* de viro derelinquente locum suum. Hac observatione vero adhibita facile conciliare poteris dissensum Theologorum nostrorum de scopo dicti *Luc. 9. v. 62.* Licet enim nonnulli hunc locum de vocatione ad ministerium intelligant, inter quos sunt Theologi Jenenses apud Dedekennum *Vol. I. Conf. Theol. Part. III. L. 1. membr. 2. S. 9. n. 12.* adde Dunt. *Cas. Conf. c. 18. S. 2. q. 4.* & Tarnov. *de ministr. l. 3. c. 1. q. 1.* sunt tamen alii, qui eum interpretantur sensu spirituali, ita, ut per admotionem manus ad aratrum intelligant non tam vocationem ad ministerium, quam potius vocationem ad *veram virtutem*, ut vocati adipiscantur regnum cælorum, i. e. pacem conscientiæ, & possessionem Spiritus S. Balduinus Walæus *in Comment. ad hunc textum.* Consentit Flacius Illyricus *ad b. text.* in verbis: *Parabolica hac locutione significatur, eum qui dedit nomen Christo, seque ejus discipulum professus est, oportere prorsus illi addictum esse. Vult Christus, suorum cor sibi penitus consecratum esse, ut etiamsi habeant negotia & opes, sint tanquam non habentes & possidentes.* vid. Disput.

D. Lin-

D. Linkii *de apostasia studiorum* S. 2. §. 10. Quicquid autem sit de scopo & applicatione hujus parabolæ, sufficit, quod ipsa desumpta sit à ratione generali & tali, quæ communis est ministerio Ecclesiastico cum aliis quibuscunque statibus.

§. XXVII.

Positio III. *Desertio ministerii, etiam si fiat ex gravi & justa causa, repugnat tamen regulis decori, si fiat absque præscitu eorum, quorum interest, maxime superiorum.* Ratio hujus positionis fluit ex natura communium officiorum honorificorum in civitate, quale etiam est munus Ecclesiasticum. Uti enim nemo ad officium aliquod promovetur in civitate, nisi cum præscitu & consensu illorum, quorum interest, ita etiam incivile esset, & regulæ decori naturalis, in specie gratitudinis violarentur, si quis, etiam justas causas desertionis habens, inscientibus promotoribus & superioribus ab officio velit aufugere, idque clanculum & insalutato quasi hospite derelinquere. Quod si ne quidem justas causas quis habeat, & insalutatis superioribus ministerium derelinquat, tum per monstrata §. præcedente ex duplici capite turpis est derelicto, violans scilicet & regulas honestatis & regulas decori. Conf. excerpta ex Voetio *supra* §. 22. & 23. Rationem hanc disertis quoque verbis innuit Tarnovius *supra* §. 19. *in fine*. Interim tamen positionis hujus ratio non tam late patet, ac ratio positionis præcedentis, quæ desumpta erat ab omnibus statibus. Nam officia quidem status sunt, sed non omnes status officium publicum præsupponit. Unde in præcedente positione ratio desumebatur etiam à studiis Academicis, item agricultura, mercatura, & statu oe-

tu oeconomico in genere, qui, quatenus non sunt conjuncti cum officiis, possunt derelinqui & mutari citra præciturum aliorum. Porro per eos, quorum interest, intelligo non solum superiores, sed & suo modo inferiores & auditores. Per superiores autem pro diversitate circumstantiarum & casuum intelliguntur patroni, magistratus loci, classium & synodorum vel consistoriorum &c. ita tamen, ut hic considerentur, quoad gradus decori, mores & consuetudines in illo loco recepti, qui saepe variare possunt ac solent. Id quidem commune esse solet, quod respectu inferiorum sufficiat, ut in aliis officiis, sola præscientia absque impetratione dimissionis, ita ut regulariter officio suo & regulis decori satisfecisse videatur minister Ecclesiæ, si ante desertionem concione valedictoria, vel simili modo eam auditoribus notam faciat. Ast intuitu superiorum etiam opus erit, si vitium ingratitude & notam turpitudinis effugere velit, ut dimissionem modeste petat, ac in tempore animum deserendi patronis aperiat &c. Denique notanter dixi, desertionem non fieri debere absque præciturum eorum, quorum interest, non vero consensus mentionem feci, etsi ratio positionis, quod officium omne non sine præciturum & consensu superiorum acquiratur, videatur etiam consensum ad minimum superiorum in desertione ministerii postulare. Quare cum hoc dubium paulo distinctius sit exprimendum, melius erit, peculiaris positione rem proponere.

§. XXIX.

IV. Con- Sit ergo Positio IV. Eadem regula decori postulant, sensus tam-
 en deservens dimissionem modeste petat a superioribus; Super-
 imperatio- niores tamen non habent potestatem eum cogendi, ut mane-
 at

at, adeoque si consensum suum petenti denegent, non poterunt tamen desertionem ministerii ejusque effectum impedire. Ratio hujus assertionis quoad primum membrum de petitione dimissionis iterum communis est, ex natura officiorum omnium, per dicta §. *prac.* quoad posterius vero membrum petenda est ex natura communi officiorum, sed non omnium, verum talium, quæ in officiali specialem fidem & industriam requirunt. Et talium officiorum generaliter ea est natura, ut licet multa, si non omnia, ita sint comparata, ut qui ea suscipit, vel intentionem habeat illa gerendi ad dies vitæ, vel etiam quandoque mentem suam de tali intentione declaret, ac eadem ab altera parte acceptetur, tamen, si velit officio illi renunciare, (quamvis non laudabiliter id fiat) non possit cogi, ut maneat, aut pena affici, idque ex variis rationibus. Nam initio in officiis ejusmodi dignitatem, honorum, ac facultatem agendi annexam habentibus jus & obligatio sunt quidem plerumque conjuncta, ita tamen, ut officium & obligatio incipiat à jure & facultate, non vice versa. Unde, cum secundam communem regulam quilibet juri suo renunciare possit, nihil obstat, quo minus & hæc ad officia talia possit applicari. Neque obest, quod ab initio intentionem istud officium perpetuo administrandi habuerit, eamque publice declaraverit, quia talis declaratio, etiam acceptata ab altera parte, non tamen habet vim promissionis perfectæ, sed pertinet ad speciem nudæ assertionis de voluntate nostra in præsentia, absque voluntate nos obligandi, de qua vid. Grotius *de J. B. & P. l. 2. c. 11. §. 2.* Pufend. *de J. N. & G. l. 3. c. 5. §. 2.* Imo ponamus, ministrum Ecclesiæ patronis & promotoribus, aut

toti etiam Ecclesie formaliter & vere promississe, quod perpetuo velit officio illo fungi, non excluderet tamen illa promissio, ut alie similes, justas renunciandi causas. Imo, si etiam fieret absque justis causis, adeoque, præsupposito illo veræ promissionis causa, perfide, non tamen perfidia omnis est objectum vel pœnarum, vel etiam coactionis, partim, quia perfidia illa difficillime probari potest, cum nunquam fere desit prætextus justæ causæ in ejusmodi negotiis, partim quia coactio in ejusmodi officiis esset frustranea, nec obtinere posset spectatum finem, i. e. servationem promissis. Nam cum talia officia requirant fidem & industriam, fides autem & industria sint res maxime voluntariæ omnem coactionem respuentes, stulti forent illi, quibus fides data violaretur, si per coactionem alicui fidelitatem & industriam extorquere vellent. Unde & Jus Romanum ex regulis prudentiæ legislatoriæ his casibus, qui industriam & fidem requirunt, laxis consulit alio modo, ut scilicet lædentem convenirent ad interesse. Quod non recte percipiens vulgaris Jctorum turba errorem communem, (etiam post tantam Jurisprudentiæ lucem adhuc hodiernum,) introduxit in Jurisprudentiam, ac si in promissionibus facti promittens non teneretur ad præstandum factum, sed liberetur præstando interesse. Porro cur in quæstione præfenti de renunciatione ministerii ne quidem coactio per ullam actionem ad interesse locum habeat, istæ sunt rationes. Initio doctrina Evangelii, ut omnis doctrina sapientiæ, non est res in commercio. At, quæ non sunt in commercio, non recipiunt æstimationem, adeoque id, quod nostra interest, non potest in actionem deduci.

de
no
pti
fic
lias
est
can
go
si u
lis
jus
dic
fid
spe
ref
evi
den
run
suff
hui
attu
esse

sito
bati
qua
reli
opu
titu
ter

deduci. Deinde nota est regula: quod exceptio, tua non interest, possit opponi cuilibet agenti. Ista exceptio haud dubie etiam opponeretur à deferente (posito etiam, quod auditores vel superiores instituerent alias actionem ad interesse) actoribus. In omnium ore est proverbium: *Non deficit alter*. Abundamus copia candidatorum ministerii, non laboramus defectu; Ergo quid interest eorum, quos deserit Pastor? Quod si urgeant, non accipimus hominem talis industriae, talis fidei &c. primo difficillima iterum esset probatio huius replicae, deinde etiam in casu, quem fingimus, ridicula, ubi videlicet ipse pastor deserens inculatur perfidiae, & eo ipso sufficientia suppeditat indicia de non speranda in posterum ejus industria &c. Id unicum, restat, ut moneamus, quod scilicet positionem hanc ita evidenter hactenus demonstratam non possimus equidem corroborare autoritatibus Theologorum & Iurorum nostrorum supra excerptorum; interim tamen, sufficiet, quod nihil etiam apud ipsos inveniamus quod huic positioni repugnet, & quod modo ex Tarnovio attulerimus *ad polit. I.* eum fateri desertionem ministerii esse impunem.

§. XXIX.

Multum autem nos jam sublevabit probatio positionis praecedentis, quamvis paulo longior, in probatione positionis V. quae haec est: *Iusta causa, ob quas honeste quis deserere possit ministerium Ecclesiae, magis relinquenda sunt pudori & conscientiae deserentis, quam ut opus sit eas legitime determinare.* Scilicet Canonistae ad titulum de renunciationibus solent disquirere, an praeter causas licitas renunciandi Episcopatus supra §. 8.

recen.

V. Iustas causas relinquendas esse pudori & conscientiae deserentis.

recensitas admittantur etiam aliæ. Pariter & Theologi ac Jcti Protestantes solliciti sunt in enumerandis & determinandis causis justis desertionis ministerii, & varias limitationes adhibent, earumque cognitionem Synedriis vel Judiciis Ecclesiasticis relinquunt, ut aliquo modo ex illis, quæ *supra* §. 22. & 23. ex Voetio excerptimus, patet. Nobis distinguendum videtur ex supra dictis inter regulas honesti & decori, & effectus juris. Quoad illas opus est, ut deserens prope excutiat conscientiam suam, an ex affectu illicito, an vero ex honesta causa munus Ecclesiasticum deponere velit nec ne. Faciet etiam decore, si alios peritiores, maxime Dnn. Theologos hic consulat, qui & ipsi observabunt officium Doctorum Evangelicorum, suadendo, orando, adhortando, si putent desertorem melius facturum, si maneat, sed ita tamen, ut talia consilia non egrediantur naturam consiliorum, hoc est, ut non producant effectum juris externum, & tota res relinquatur pudori & conscientiæ ejus, qui Doctores consulit. Cum enim occasione positionis præcedentis satis fuerit demonstratum, in Ecclesiis nostris desertionem talem non haberi pro crimine, sed fieri impune, nec etiam alia remedia coactiva applicari posse illis, qui temere deserunt ministerium, sane sua sponte sequitur, determinationem legitimam causarum justarum hic non esse necessariam, aut non opus esse cognitione judiciali seu legitima causæ allatæ. Nam cui usui foret illa cognitio, cum tamen judicia Ecclesiastica desertorum neque possint cogere, ut maneat, neque possint etiam punire, si non maneat. Alia ratio est renunciationum Episcopaliū in Jure Canonico, partim quia
apud

apud Canonistas desertio ordinis habetur pro crimine, partim quia Episcopi renunciantes retinent ea, quæ sunt ordinis, quod in nostro casu plane aliter se habere docebunt sequentia.

§. XXX.

Positio VI. *Neque etiam opus est determinare statum & officium, ad quod transire vult deserens ministerium, sed & hic articulus pudori & conscientie deserentis est relinquendus.* Fluit & hæc positio suo modo ex præcedentibus. Si enim non possunt Judicia Ecclesiastica cogere deserentem, ut maneat, non poterunt etiam cogere, ut post desertionem hoc vel illud vitæ genus in statu politico vel oeconomico eligat, sed relinquendum id erit arbitrio deserentis, ad quem statum se præ aliis putet esse aptum, ut in eo honeste se sustentare & Reipublicæ inservire queat. Neque observavi Theologos aut JCtos Evangelicos hac de quæstione multum esse sollicitos, nisi quod excerpta ex Voetio doceant, eum, ut & alias facere solet, hic paulo rigidiorum esse, ut ex §. 23. potissimum constat. Quinimo, si & regulas honesti & decori solum hic consideres, non putem deserentem ministerium adversus eas peccare, imprimis si ex honesta causa renunciaret, si modo non eligat turpe aut vile ac illaudabile vitæ genus. Sive igitur ad Theologiæ, sive ad alterius Facultatis Academicæ quamcunque Professionem legitimo modo se transferat, sive ad officium scholasticum, sive ad politicum, aut militare etiam, sive ad agriculturam aut mercaturam, nihil inhonesti aut indecori ab eo committi arbitror, si modo aliæ rationes non obstant. Nam sive principia rectæ rationis, sive hypotheses doctrinæ Ev-

Idem dicendum esse intuitu status & officii secularis, ad quod transire vult deserens ministerium.

angelicæ respicias, omnes hi, quos recensuimus, status sunt liciti ac honesti, neque repugnant principiis Christianismi, sed potius in illis omnibus aliquis potest & Deo & Republicæ inservire. Imo & hanc positionem nostram convenire cum praxi Ecclesiarum nostrarum, docebunt ea, quæ infra de praxi differemus. Quamvis non negemus, forte rariora esse exempla ministrorum Ecclesiæ ad statum militiæ transeuntium. Quod si tamen id fieret, non est, ut timeamus Pontificiorum objectionem, ac si munus pastorale & militia secularis non possit cadere in unam eandemque personam. Aliud enim est unire istas duas potestates simul in uno eodemque subjecto, quod erratum ipsi Pontificii committunt, (quorum pertinet B. Ziegleri tractatus de Episcopo Milite) aliud, eas prædicare de uno eodemque homine successive, quorum nos respicimus.

§. XXXI.

Cur absti-
nuerimus.
ab argu-
mêto à præ-
rogativis
& præstan-
tia ministe-
rii Ecclesia-
stici desum-
to.

Atque his positionibus paucis & perspicuis puto absolvi posse totam doctrinam de licentia deserendi ministerium Ecclesiasticum, quatenus ea res pertinet ad dispectionem Jctorum. Unde non opus est, hic alias positiones immiscere de præstantia functionis Ecclesiasticæ præ aliis officiis, ut vocantur secularibus. Abstinuimus enim ab illo argumento variis ex rationibus: partim quia iste modus argumentandi relinquendus est consiliis Theologicis, (vide supra §. 20. & 22. n. V.) partim, quia hic locus caute tractandus est ne quid immisceatur ex reliquiis Politicæ Pontificiorum, statum Ecclesiasticum nimium extollentium supra status Politicos seu seculares. Huc pertinet illa locutio, si non commo do temperetur, cujus supra §. 20. facta fuit mentio,

tio, quasi studia Jurisprudentiæ, Medicinæ ac Philosophiæ sint artes ad inferius hæmisphærium pertinentes. Adde, quod illud argumentum sit magis illustrans, quam directe probans. Supponeret enim conditionem moraliter impossibilem: si maxime reliquæ functiones & officia omnia posset temere, & insalutatis superioribus, absque vitio turbitudinis, aut nota indecori desereri, id tamen non fieri posse in ministerio Ecclesiastico, ob singularem ejus præstantiam. Quis enim hic non palparet contradictionem moralem in conditione ita formata? Ergo ulterius hoc argumentum pertineret ad speculationes subtiliter curiosas, quibus forte locus esset in orationibus, non in speculationibus, ut ita loquar, practicis, & deductionibus juris.

§. XXXII.

Restat, ut paucis etiam tollamus dubium supra §. 17. & 18. contra licentiam desertionis ex doctrina nostratiæ de obligatione votorum, & assertionibus Schilteri de effectu ordinationis prolatum. Nam quod obligationem votorum attinet, hic repetenda sunt ea, quæ iam supra §. II. notavimus, doctrinam de obligatione votorum ex lege Mosaica per arcana Papistica esse translata ad statum Christianismi, quæ tamen prolixius demonstrare nostri instituti haud est. Deinde disquirendum foret, an declaratio ministri Ecclesiæ tempore ordinationis de intentione, quod ad dies vitæ manere velit in ministerio, accurate referatur ad species votorum etiam tacitorum, & si etiam eò pertineret, rursus tamen hic ea repetenda essent, quæ jam *supra* §. 28. de natura talis declarationis observavimus. Quod autem Schilterum attinet §. 18. allegatum, quod ordinatio inducat

Respondetur ad dubium, de obligatione votorum apud Evangelicos, & exinde deductam doctrinam Schilteri.

obligationem ad obeundem ministerium per omnem vitam, & quod Scholastici inde deduxerint, suum characterem indelebilem, primo notandum est, Virum alias summum & in antiquitatibus Ecclesiasticis maxime eruditum, (ut vel utilisimus ejus tractatus de libertate Ecclesiarum Germanicæ docet,) nescio tamen quibus præjudiciis à juventute ex doctrinis communibus habitis occupatum, nonnulla subinde inferuisse suis Juris Canonici Institutionibus, quæ reliquias arcanorum politicorum Papatus sapiunt, adeoque principiis recte rationis & doctrinæ Evangelicæ non omnino conveniunt. Saltem excerpemus quasdam alias ejus assertiones ad præsentem quæstionem paulo propius pertinentes. Ita *l. 1. tit. 4. §. 1.* docet, ordinationem, qua vocati segregentur à Laicis, iisque potestas solenni manuum impositione conferatur ab Ecclesia, hætenus esse Juris Divini quoad separationem à Laicis & destinationem administrationis sacra *Act. 13. v. 2. cap. 14. v. 1. 1. Tim. 4. v. 14.* Item *§. 7.* Modum ordinandi, *ex Apostolico instituto* impositionem manuum imprimis continere conjunctam cum precibus ac benedictione & jejunio *Act. 13.* (sed vide supra *§. 14.*) Et porro *tit. 17. §. 1.* ex ista separatione à Laicorum genere deducit exemptionem ministrorum Ecclesiæ è societate civili, & translationem ad Ecclesiasticam, & per consequens exemptionem à foro civili, quatenus nempe sunt clerici, nec rebus secularibus se immiscent, quæ tamen est doctrina fundamentalis arcanorum Cleri Papalis, qua mediante ipsum imperium extorserunt Laicis & ipsi Principi. Deinde & illud observandum est in Schiltero, eum in talibus reliquiis Papismi non habere animum contradicendi nostratibus,

bus, sed potius eum tere ubique tentare, ut limitati-
 onibus quibusdam additis doctrinas tales temperet, & ad
 usum principiorum rectæ rationis & evangelii applicet,
 quamvis plerumque istæ moderationes ac limitationes,
 tanquam ex principiis oppositis ortæ, parum conne-
 ctant subsequencia cum antecedentibus. Sic v. g. *in d.*
tit. 17. §. 1. isti doctrinæ de exemptione clericorum a foro
 civili propter separationem a laicorum genere factam sta-
 tim subnectit, id limitandum esse, ut valeat saltem illa ex-
 emtio a jurisdictione Magistratuum inferiorum, non a ju-
 risdictione summæ potestatis, quia scilicet societas Eccle-
 siastica cum civili totum Reipublicæ corpus constituat,
 adeoque sub uno capite consistat. Quæ quidem vera
 sunt, sed parum connectuntur cum fundamento pro-
 positionis prioris papizantis, quæ scilicet nitetur se-
 paratione Clericorum a Laicis in ordinatione facta. Nam
 sane per laicos ibi non intelliguntur sola plebs aut Ma-
 gistratus inferiores, sed ipse etiam Princeps, ut vel ti-
 ronibus Juris Canonici notum est. Simili modo Schil-
 terus etiam in supra appposito loco *lib. 1. tit. 14. §. 6.* de
 ordinatione obligationem ad obeundum ministerium
 per omnem vitam inducente, & inde deducta chara-
 cteris indelebilitate, statim limitatiunculam similem
 addit in verbis: *sed. vid. Hulfemann. Breviar. c. 19. 12.*
 &c. quibus adeo declarat, se positione ista nolle contra-
 dicere nostratibus.

§. XXXIII.

Pergo ad effectus desertionis, de qua disputamus. VII. Defe-
 Hic equidem pauca deprehendes apud Theologos & rentem a-
 Jctos nostrates ex professo, ut ajunt, de isto desertio. mittere o-
 nis capite tractata, unde eo securius inhærebimus me- mnia jura
 thodo & privile-
 gia:

thodo nostræ, respicientes ad dictamen recte rationis & naturam desertionis hactenus expositam. Sit ergo positio VII. *Deserens ministerium Ecclesiasticum amittit omnia jura & privilegia ministrorum Ecclesie.* Fuit hæc positio sua natura ex ipsa derelictione tanquam necessarium consequens, eaque corroboratur variis juris brocardicis à dictamine rectæ rationis suppeditatis, & ad positionem nostram facile applicandis: Accessorium (i. e. immunitates & privilegia) sequitur naturam principalis, (i. e. status, cui coherent) Quicumque vult antecedens, (renunciationem ministerii) vult etiam consequens, [amissionem jurium cohærentium.] Quicumque non vult sentire incommodum, (onera & obligationes ministerii) non debet etiam sentire commodum, (jura & privilegia ejusdem.) Ergo, nequaquam hic effectus referendus est ad pœnas desertionis, quia supra monstravimus, desertionem apud Evangelicos pro crimine non haberi, sed impune fieri & quia pœna inferitur invito, hic vero effectus ex voluntate deserentis deducitur, quamvis non sola, sed insuper etiam ex regulis æquitatis, cum haud dubie eadem contingeret amissio privilegiorum & jurium omnium ministris Ecclesiæ competentium, etiamsi deserens protestetur de reservatione jurium illorum & privilegiorum. Consentit cum hac positione Brunnemannus. *vid. supra §. 16. & 25.*

§. XXXIV.

IIIX. Neque adeo ea, v. *g. benedictionem sacerdotalem efficaciter exercere.* Positio IIIX. *Intantum, ut etiamsi deserens de facto in Republica.* Fuit hæc positio ex præcedente. Si enim deserens ordinem ministerii desinit esse minister Ecclesiæ, sequitur etiam quod actus ab ipso tanquam Eccle-

Ecclesiæ ministro gesti nulli sint, scilicet illi, qui præcise requirunt ad sui efficaciam, ut sint facti a ministro Ecclesiæ ordinato, v. g. jura matrimonium justum præsupponentia, quod matrimonium iterum præsupponit benedictionem sacerdotalem, pro quali sane ex dictis non erit habenda benedictio tacta ab eo, qui ministerium deseruit, quin potius ipse desertor tanquam falsario pœna arbitraria puniri poterit. Atq; de posteriori hoc asserto equidem nullum est dubium. De priori vero, etsi neminem deprehenderim ex nostratibus, qui id vel affirmet vel neget, gravis tamen ratio dubitandi pro negativa desumi potest exinde, quod nostrates Jcti in materia affini concedant ministro Ecclesiæ deposito potestatem actus sacros, qui sunt ordinis, imprimis autem benedictionem sacerdotalem, efficaciter administrandi, atque adeo ex Jure Canonico differentiam inter ministrum Ecclesiæ depositum & degradatum applicent etiam ad usum Consistorium nostrorum. Reink *de regim. sec. & Eccl.* 3. cl. 2. cap. 2. n. 15. Ziegler. *ad Lancetot* l. 1. tit. 20. p. 128. Schilter. *Instit. Jur. Can.* l. 1. tit. 18. §. 14. Carpzov. l. 3. *Jurispr. Eccles. d.* 209. num. 15. Quod si ergo depositus ob delictum ab officio pastor poterit actus ordinis efficaciter celebrare, multo magis id videretur concedendum pastori, ex justa causa ministerium deserenti; uti etiam Jcti nostrates in terminis, ut ajunt, terminantibus, ita à depositione ad resignationem argumentantur. *vid. Dn. Præsidis dissertat. Lipsiens. addit. ad disputat. ult. p. 1256.* Sed duo sunt, quæ adversus istam objectionem urgeri possunt. Initio videri pertinere ad reliquias Papismi incaute translatas in Jurisprudentiam Ecclesiasticam, dum statuitur apud

apud nos etiam, pastorem, modo non sit degradatus, retinere jura ordinis, eaque efficaciter exercere posse. Nam illa assertio Juris Canonici fundatur in duabus hypothesibus, partim, quod Jus Canonicum statuatur, per ordinationem imprimi ordinato characterem indelebilem, donec a Clero iterum solemniter per degradationem fuerit sublatus, partim, quod jus Canonicum admittat ordinationem sine titulo. At vero Ecclesiæ nostræ, ut jam supra vidimus §. 13. illum characteris indelebitatem non agnoscunt. Neque agnoscunt etiam ordinationes sine titulis. Schilter. *Instit. Jur. Canon. l. 1. tit. 14. §. 5.* Ziegler *de superint. c. 14. §. 2. 3.* quod etiam conforme ostendit esse *Concil. Chalced. cap. 6.* Quare idem *ad Lancel. d. p. 128.* graviter monet, illam Juris Canonici differentiam inter depositum & degradatum non convenire primis Ecclesiæ temporibus, sed etiam per depositionem privilegiis & ordinibus sacris exutum quem tum fuisse, utcumque solennes ejusmodi ritus degradationis adhibiti non fuerint. Secundo: Posito etiam, quod Pastor depositus de jure possit actus ordinis efficaciter exercere, non valeret tamen argumentatio ab eo ad illum, qui ministerium deserit, quia adlunt rationes oppositæ. Nam ratio, cur deposito id concedant nostrates, ea est, quod dicant, eum retinere privilegia & jura ordinis, nec transire ad statum secularem; sed deserentem ea amittere pronunciant, quia transit in statum secularem per dicta §. *præced.* Quomodo igitur poterit jura ordinis simul amittere & cum efficacia exercere.

§. XXXV.

IX. Nontamen dese-

Positio IX. *Quod si tamen causa desertionis postea cesset,*

set, & deserens vocetur de novo ad ministerium, non prohibe- rentem pro
tur iterum fieri minister Ecclesie. Ratio hujus positionis hiberi iterum
 est, quia desertio non est crimen, neq; deserens, etiam ex fieri minist-
 causa non adeo justa, fit infamis. Multo minus igitur, si strum Ec-
 causa justa desertionis sub fuerit, & illa postea cesset, à tu- clesie.
 sciendo ministerio excludetur. Alia quæstio est, an ca-
 sus novæ vocationis facile sit dabilis in nostris Ecclesiis,
 quod vix puto. Ut enim alias rationes jam ræceam, ma-
 ximum scrupulum tum motura esset quæstio, an talis mi-
 nister Ecclesiæ vocatus de novo sit ordinandus, an vero
 sufficiat primæva & pristina ordinatio. Ex principiis Ju-
 ris Canonici sacramentum ordinis haud est iterandum,
 & qui per degradationem privantur isto caractere alias
 indelebili, postea tanquam infames non possunt iterum fi-
 eri clerici. Sed cum hic quoad utramque propositionem
 à Jure Canonico recedant principia Juris Ecclesiastici E-
 vangelici, videtur secundum hæc posteriora dicendum
 esse, quod deserens ministerium Ecclesiasticum & transi-
 ens ad statum aliquem laicum, postea, si de novo ad mi-
 nisterium vocetur, de novo etiam sit ordinandus, utique,
 si ordinationis finis apud nostros etiam est, (uti commu-
 niter docetur *vid. supra §. 32.*) ut ministri Ecclesiæ per
 eum separentur à Laicis. Sed vereor tamen, ut id fiat, &
 credo, potius sub hoc prætextu, ne per novam ordinati-
 onem ejus, qui semel ministerium deteruit, scandalum
 detur in Ecclesia, vel simili, eos, qui autoritate pollent,
 persvasuros esse vel vocantes, ut à vocatione desistant,
 vel vocatum, ne eam acceptet. Et ita intelligo etiam, tan-
 quam præcautionem, ne hoc dubium oriatur, verba in at-
 testato Consistorii Lipsiensis huic disputationi subjuncto:
 und sich darneben erkläret/ daß er ic. sich auch niemahls
 umb ein geistlich Amt wieder bewerben oder dergleichen
 G
 anneh-

annehmen wolle. Nam si ipso jure excluderetur deserens ministerium ab acceptatione novæ vocationis, non opus fuisset, ut iste, de quo in illo attestato agitur, per stipulationem se ad id obligasset, quamvis non negandum, & super aliis articulis qui ipso jure sequuntur desertionem, ibi stipulationem factam esse. Illustrantur hæc dicta ex responso Facultatis Theologicæ Lipsiensis in verbis: daß er das Predigt-Amte nicht gänzlich/ sondern nur auf eine Zeit lang/ biß er zum Prediger-Dienst geschickter werde/ habe verlassen können. Videtur tamen assertioni nostræ obstare, quod supra §. 22. ex Voetio retulerimus, in Synodo Grœningo-Omlandica decretum fuisse, ministerium desertorem muneris alicujus politici aut secularis ambiendi & obtinendi causa, indignum esse, qui ad tale munus promoveretur. Si enim ejusmodi desertor indignus fuit habitus, qui admittatur ad officium politicum, multominus erit dignus, ut vocetur iterum ad munus & ministerium Ecclesiasticum. Sed respondemus 1] non videndum, quid in judicio illo Synodi factum fuerit, sed quid fieri debuerit. 2] Is, qui indignus fuit habitus, deseruit ministerium absque justa causa, nos vero agimus de eo, qui ex justa causa deseruit. 3] Aliud est, aliquem esse indignum, qui non admittatur ad officium, aliud est aliquem propter infamiam ab officio excludi. Nos asserimus, desertentem ob desertionem non fieri infamem, ut excludatur a spe novi officii, non dicimus, esse dignum, ut cessante causa desertionis iterum debeat vocari, aut si iterum petat officium Ecclesiasticum, ut præ aliis vocetur

§. XXXVI.

Differentiæ
juris Eccl.
Evangelicorum a ju-

Quare ex hæcenus dictis constat, quod et si Ecclesiæ nostræ in eo convenient cum Jure Canonico, quod desertionem ordinis Ecclesiastici regulariter habeant pro re illi-

illicita, in plurimis tamen magna & multiplex inter utraque jura sit differentia. Nam [I] in Ecclesiis nostris defertio ministerii Ecclesiastici non est crimen, nec infamat, nec punitur; Jure Canonico est crimen infamans & poenitentis coercendum (*supra* §. 4. 10. & 25.) [II] Jure Canonico ordo est Sacramentum; Jure Ecclesiarum nostrarum non est. [*supra* §. 6. & 12.] [III] Jure Canonico ordo imprimat characterem indelebilem; moribus nostris minime. [*supra* §. 6 & 13.] [IV] Jure Canonico impositio manuum in ordinatione creditur esse ex præcepto Divino; Jure Ecclesiastico Evangelicorum id non creditur. [*supra* §. 7. & 14.] [V] Jure Canonico licitæ fuerunt renunciationes beneficiorum Ecclesiasticorum salvis juribus ordinis; Jure Ecclesiastico Evangelicorum tales renunciationes non sunt licitæ, sed renunciants habetur pro desertore, & amittit omnia privilegia ordinis. [*supra* §. 8. 9. & 33.] [VI] Jure Canonico certæ sunt ac determinatæ causæ ob quas licita est renunciatio; moribus nostris justæ causæ desertionis relinquendæ sunt pudori & conscientiæ deserentis [*supra* §. 8. & 29.] (VII.) Jure Canonico renunciants vel depositus ab officio potest efficaciter actus sacros exercere; Jure Ecclesiarum nostrarum id fieri non debet. [*supra* d. §. 8. & 34.] [IX] Jure Canonico soli degradati amittunt jura ordinis, sed tanquam infames, & qui fere à brachio seculari capitaliter puniuntur, non admittuntur ad honores & munera laicorum, tantum abest ut iterum Clerici fieri & de novo ordinari possint; sed moribus nostris desertentes ministerium Ecclesiasticum amittunt quidem, perinde ac degradati, jura ordinis, sed tamen pro infamibus non habentur, nec ipsi tanquam simpliciter inhabiles ad munus Ecclesiasticum reputantur. (*supra* §. 34. 35.)

Praxis Ec-
clesiarum
nostrarum
in exem-
plis quibus
dam osten-
sa.

Nil ergo restat, quam ut hactenus demonstrata illustremus exemplis quibusdam, ut eò melius praxis ecclesiarum nostrarum inde cognosci, ac cum positionibus nostris conferri possit. Non vero sunt multa exempla desertionis talis, quia scilicet causæ impulsivæ, quæ ministros Ecclesiæ ad desertionem movent, sunt rariores. Neque tamen nulla dantur. Sic subjunctum responsum Facultatis Theologiæ Lipsiensis & attestatum Consistorii docent, ministrum quendam Ecclesiæ in usum militiæ ordinatum, deseruisse munus Ecclesiasticum sub pretextu, quod non satis aptus & eruditus sit ad id exercendum, & quod sponsalia contraxerit cum vidua, quæ tamen oeconomiam suam sine damno dimittere & castra sequi nec posset nec vellet; Hanc vero desertionem etsi non omnino approbatam, neque tamen improbatam fuisse à prælandata Facultate Theologica, imo Consistorium Ecclesiasticum ipsi insuper attestatum de dimissione honesta dedisse, ut possit deferens recipi in societatem braxatorum. Ita notorium est, hic Halæ ante aliquot annos ministrum Ecclesiæ sub pretextu, quod non possit sine doloribus & læsione capitis ac memoriæ audire musicam organorum Ecclesiasticorum, & vocem populi cantatis, aliisque similibus, deseruisse ministerium, atque transisse in statum politicum ac suscepisse munus præfecturæ, adeo id non ægre ferentibus Patronis Ecclesiæ & Consistorio Ecclesiastico, ut potius non contemnenda pecuniæ summa ei ad facilitandam desertionem data sit à Patronis, ne videlicet alias ipsi cogerentur pastorem & substitutum majoribus impensis alere. Succurrit & tertius casus ministri ordinati & substituti patri suo, qui propter cœcitatem non poterat officio suo plene satisfacere. Postquam filius per multos annos officio hoc substitutionis esset functus, & parte mortuo de successione ageretur, adeo noluit inter candidatos competitores comparere, ut potius ipse successionem declinaret, asserens, se majorem inclinationem sentire ad status laicos, quam ad clericalem, seque suscepisse substitutionem ex pietate erga patrem, quo mortuo satis se fecisse officio amoris filialis &c. Ergo dimissus est, quantum nobis constat, absque nota, & adhuc in statu laico vivit.

F I N I S,

Responsum Facultatis Theologiæ

Lipsiensis super casu desertionis ministerii Ecclesiastici
U. S. G. Z. Wohl- Ehrw. Gropachtb. und
Hochgelahrter etc. etc.

Uns hat der selbe sub dato Penigk d. 14 Decembr. die-
ses zu Endelauffenden 1704ten Jahres nachfolgend
de Speciem facti vorgeleget.

Es ist M. J. E. K. eines Priesters Sohn in seiner an-
vertrauten inspection vor einigen Jahren zu einem Feld-
Prediger unter S. R. M. in P. und C. D. 3. S. Armee
vociret und nach erhaltener Vocation ordiniret worden/
hat auch solches Ampt bis hieher bey gedachter Armee
verwaltet; Es hat sich aber bey diesem seinem Amte
zugetragen/ daß als er ohngesehr vor 2. Jahren gen Eros-
ren in Preußen ins Quartier kommen/ er mit einer Wit-
ben/eheliches Namens/ guter Mittel und Nahrung/wels-
che st. unter andern von ihrem Brauhofe hat/ daselbsten
in Bekantschaft gerathen/ endlich gar sich ehelichen ver-
lobet/ zu welcher Verlobung auch seine noch lebende El-
tern ihren consens gegeben/worauf er von gedachter Wit-
ben nicht nur in jüngster Schwedischer Belagerung/son-
dern auch nachgehends viele Gut- und Wohithaten ge-
nossen. Dieweil aber bey so lange ausgefetzter Vollzie-
hung seiner Ehegelöbnis er bey seiner Verlobten/ wie
auch andern in Verdacht gerathen wollen/ als wolte er
sine Versprechung nicht halten/ über dieses auch durch
Verführung des leidigen Teuffels leichte geschehen kö-
nte/ daß entweder auf seiner oder ihrer Seiten etwas bes-
gangen werden möchte/ daß ihnen nicht gut seyn würde/
so hat er bey sich beschloffen/ alles besorgende Uergernuß

zuvermeiden ohne fernern Aufenthalt dieses Ehe-Ge-
 löbnißs vermittelst Priestersl. Copulation zu vollziehen/
 zu dem Ende er M. J. E. K. auch von seinen bisherigen
 Feld-Prediger Amte abgedanket/ indem seine Verlob-
 te ihrer Haushaltung und Nahrung nich. lassen wol-
 len noch können/ und im Gegentheile mit ihm zu Felde zu
 ziehen sich weigerte/ unter andern auch ihres Kindes
 halber/ so sie in voriger Ehe gezeuget/ immassen dadurch
 sie sich und dasselbe um das Recht und Freyheit/ diese
 gewisse und sichere Nahrung zu treiben/ vermöge der
 Statuten daselbst bringen würde/ und den Entschluß ge-
 fasset/ der Oeconomia abzuwarten/ Gott im Haus-
 Wesen zu dienen/ und sich davon zu nehren. Es will
 aber nunmehr wegen mehr gedachten M. J. E. K. gefragt
 werden: Ober *Salva conscientia* dieses thun/ sein bishe-
 riges/ und das Predigt-Amte gänzlich verlassen/ und
 in einen andern Stand sich begeben könne/ weil er ein-
 mahl von Gott zu solchem Amte vociret und gewid-
 met wäre/ dahero unter diejenigen zuzehlen seyn wür-
 de/ welche die Hand an den Pflug geleyet Luc. IX. v. 62.
 und so weiter. Worgegen aber M. J. E. K. einwendet 1)
 Er könnte seinem Gott in dem Haus Stande eben so
 wohl/ und vielleicht noch besser/ als im Predigt-Amte
 dienen/ angesehen er von Natur zur Haushaltung mehr
 Inclination und nebst dieser zum *Studio Juridico* jederzeit
 gehabt/ als zum *Studio Theologico*, welches er nur in re-
 grad seiner Eltern auf der Universität getrieben/ dahero
 er bekennen müste/ daß seine *Studia* nicht so/ wie sie zum
 Predigt-Amte erfordert würden/ beschaffen wären/ sinde-
 mahl bey seinem bisherigen Feld-Prediger-Dienst er
 mehr als zuwohl in der That empfunden/ woran es
 ihm gefehlet habe/ wie denn auch Bresserus, dessen
 Worte

Worte der seel. D. Danhauer in seiner Theologia Conscient. P. I. S. 2 §. 22. anführe und lobe / in solchen Fällen einem / der zum Predigt-Amte nicht geschickt sey / wenn er sich allbereit dazubestellen lassen / den Rath gäbe / daß er solches resigniren solle. Dannenheroer 2] diese Gelegenheit und Heyrath vor eine sonderbare Schickung Gottes erkennen müste / weil ihn Gott vielleicht tüchtiger fände / ihm im Haus-Stande mit mehreren Nutzen zu dienen / welche er auch nicht wohl ausschlagen könnte. 3) wäre er durch Verlöbniß also gebunden / das er selbiges nicht mit gutem Gewissen ledig werden könnte. Wenn er nun sein Predigt-Amte dazu er doch sich / wie gedacht / nicht satfam geschickt befände / behalten sollte / müste er jenes brechen / angesehen seine Verlobte unmöglich aus Eingangs besagter Ursache ihre Nahrung verlassen / und mit ihm zu Felde ziehen könnte. Befände also seinen Gedanken nach in seinem Gewissen sich mehr verbunden sein Amte zu verlassen / als die Ehe-Verlöbniß zu hinterziehen. 4) Wüßte man wohl ehe / daß Feld-Prediger / die vielleicht zu solchen Amte geschickter als er gewesen / wenn die Völder abgedanket worden / und sie also keine Dienste mehr gehabt / solche und andere Nahrung ergreiffen müssen.

Über diesen Casum, und ob angeführte rationes sufficient seyn / daß M. J. E. K. sein bisherig Predigt-Amte gänzlich verlassen / und *Salva conscientia* in einen andern Stand sich begeben könne / verlangen Ew. Wohl- Ehrwürden unser Theologisches Gutachten zu Ihrer Information cum *rationibus decidendi & dubitandi* Ihr zu ertheilen.

Wir präsupponiren hier vor allen Dingen / daß M. J. E. K. von seinem bisherigem Feld-Prediger-Amte allbereit abgedanket / und solches nicht so wohl aus fleuchlichem

lichem Absehen auf seine zeitlich. Fortan, die er durch die vorhabende Heyrath mit einer reichen und wohlbeüßgeten Wittbe zu Ehoren in Zukunft sich machen kan/ auch nicht aus Zaghaftigkeit und Mißtrauen zu Gott/ als werde er ihm nicht in dem einmal übernommenen Geistlichen Amte beystehen/ oder Faulheit oder Bejerde nur in der Welt gute und gemächliche Tage zu haben/wobey er sich nächst andächtigem Gebeth in seinem Herzen und Gewissen vor GOTT wohl zu prüffen/damit er nicht eisten bey unglücklichen Zufällen und übel gerathener Sache darüber in schwere Versuchung fallen möge/ sondern vielmehr aus gründlichen Erkantniß seines Unvermögens/ und daß er sich zum Heil. Predigt. Amte nicht sonderlich geschickt befindet/ und viel besser GOTT und seinem nächsten in einem andern Stande zu dienen vermeynet/ gethan. Bey so gestalten Sachen/davon ihm sein eigen Gewissen am besten Zeugniß geben wird/halten wir zwar nicht davor/ daß er das Predigt. Ammt gänzlich/ sondern nur auf eine zeitlang habe verlassen/ und in einen andern Stand sich begeben können/ biß ihn Gott vielleicht nach gethaner herzl. Buße und Bereuung seiner unbesonnenen Ubereyhung durchs Gebeth/ fleißiges Studiren und mediciren/wie auch durch allerhand Tentationes in seinem fünffrigen Ehe. und Haushaltungs. Stande zu einem Prediger. Dienste wird geschickter gemachet haben/ als er bißhero gewesen. Solte es aber Gott nicht gefallen/ ihm ein mehreres und größeres Talent, als er voricko bey sich befindet/ zu verleihen/ noch ihn weiter/nachdem er albereit den Feld. Prediger. Dienst verlassen/ in seinen Geistl. Weinberg zuberuffen/ so kan er alsdenn mit gutem Gewissen in dem Zustande/ darein er sich durch die Heyrath begeben/ verbleiben.

Denn

Denn ob er zwar/ vielleicht per errorem vocantium, aus
 Göttlichem Verhängnis/ schon einmahl zum Prediger-
 Amt vociret/ und/ wie es vor Menschlichen Augen das
 Ansehen hat/ hierzu gewidmet worden/ und also unter
 diejenigen könnte gezehlet werden/ welche die Hand an den
 Pflug geleyet/ und wieder zurück gesehen/ Luc. IX. v. 62
 Dennoch aber und dieweil das Predigt-Amt ein sehr
 schweres und hochwichtiges Amt ist/ wozu nicht nur der
 Beruff Hebr. V. v. 4. sondern auch die Salbung/ die sonst
 allen Christen gemein ist/ 1. Joh. II. v. 27. gehöret/ und
 nicht einjedweder/ sondern nur derjenige hierzu tüchtig/
 dem Gott so viel Erkänntniß des Heils gegeben/ daß er
 auch den Weg dazu aus Gottes Wort andern zeigen kan/
 der auch so viel Gaben empfangen/ dasselbige weißlich
 und deutlich zu verrichten/ nechst dem einen herzhlichen
 Willen hat in seinem ganzen Leben GOTT treulich zu
 dienen/ (dergleichen so gar von jeden Christen wieder-
 umb erfordert wird) folglich auch in dem Amte alle schul-
 dige Treue anzuwenden: Und aber M. J. E. K. solche Er-
 känntniß und Gaben bey sich nicht befindet/ indem er sei-
 nem eigenem Geständniß nach von Natur zur Haus-
 haltung und hiernächst zum Studio Juridico jederzeit mehr
 Inclination als zum Studio Theologico gehabt/ welches
 er nur in regrad seiner Eltern auf der Universität getriebe/
 und dannenhero bekennen muß/ daß seine studia nicht so/
 wie sie zum Predigt-Amt erfordert würden/ beschaffen
 wären/ sintemahl bey seinem bisherigen Feid = Prediger-
 Dienste er mehr als zu wohl in der That erfahren/ wo-
 ran es ihm gezelet habe. So kann er sich umb so viel
 destomehr wegen der gemachten Gewissens-Scrupel in
 seinem Herzen beruhigen/ zumahl da noch andere gott-
 selige Lehrer unserer Kirche in solchen Falle einem der

H

zum

zum Predigt-Amte nicht geschickt ist/ wenn er sich allbereit dazu bestellen lassen/ den Rath geben/ daß er solches resigniren solle. Und wenn nun dieses alles dermaßen seine gute Richtigkeit hat/ so mögen auch die übrigen von M. J. E. K. selbst angeführte rationes in so weit gelten/ v. g. daß er 1.) diese Gelegenheit und Heyrath vor eine sonderbahre Schickung Gottes erkennen müste/ als der ihn tüchtiger befinden möchte/ ihm in Haus-Stande mit mehrern Nutzen/ als im Predigt-Amte zu dienen/ welche Gelegenheit er demnach auch nicht wohl hätte ausschlagen können. 2.) Durch sein Verlöbniß also gebunden sey/ daß er sich hiervon mit gutem Gewissen nicht entledigen könnte/ noch seine Verlobte aus Eingangs besagter Ursache ihre Nahrung verlassen/ und mit ihm zu Felde ziehen wolte/ 3.) sich dannenhero in seinem Gewissen mehr verbunden befände/ sein Amt/ dazu er sich nicht sarrsam geschickt befände/ nicht ferner zu verwalten/ als die Ehe-Verlobung zu hinterziehen/ auch 4.) wol ehe Feld-Prediger/ wenn die Völcker abgedancket worden/ und sie also keine Dienste mehr gehabt/ solche und andere Nahrung ergreifen müssen.

Über welches alles Ew. Wohl-Ehrwürden wir hiezumit auf Begehren Unsere Meynung haben entdecken sollen. Urkundlich ist solches mit Unserm Insiegel bekräftiget worden. Leipzig den 22. Dec. 1704.

Verharren im übrigen nächst Empfehlung
Göttlicher Gnaden-Beschirmung.

Ew. Wohl-Ehrwürden/ Unsers Freund-Brüderl.
Amts-Bruders

Gebeth-und Dienstwilligste
Decanus, Senior und andere Doctores
der Theologischen Facultät auf
der Universität Leipzig.

H. Atte-

II.

Attestatum Consistorii Lipsiensis

in eâdem causâ.

Wir die verordnete des Chur- und Fürstl. Sächs. Consistorii allhier/ Urkunden hiermit/ was maßen uns M. J. E. K. zu erkennen gegeben/ welcher gestalt er zwar vor 3 Jahren zum Feld-Prediger bey S. K. M. in W. u. C. D. z. S. U. A. H. Miliz beruffen / und nachdem er solches Amt angenommen / den 3. Julii ermeldten Jahres auf Unsere Anordnung in der Kirchen zu St. Nicolai hiesiges Orths Christl. und Apostolischer Weise ordiniret worden / nach der Zeit aber / und da er bey wehrenden Feldzügen den bey seiner Ordination versprochenen Fleiß in Fortsetzung des Studii Theologici nicht præstiren können / daß er ein solch geistl. Amt zu bekleiden nicht gnugsam qualificiret sey / bey sich befunden / dannenhero daselbe nach gepflogener communication mit unterschiedenen Theologis und auf derselben Gutbefinden bey dem ihm anvertrauten Regimente resigniret / ein ander Vitæ genus erwehlet / und sich in die Bruderschaft der Brauer in der Stadt Thoren zu begeben entschlossen / auch zu solchen Ende mit eines Brauers nachgelassener Wittib sich verlobet : Es wolte aber ermeldte Bruderschaft der Brauer ihn eher nicht aufnehmen / bis daß er ein Attestat, daß er aus dem geistl. Stande / in welchen er bishero gelebet / jedoch ohne einige von ihm begangene Uebelthat / und bloß auf sein bittliches Ansuchen / wieder gelassen worden sey / vorgeleget / und darneben gebeten / ihm mit dergleichen Zeugniß zu Beförderung seiner Wohlfart an die Hand zu geben. Wenn denn obbesagter M. K. das wegen seiner Ordination ihm vormahls von Uns ertheil-

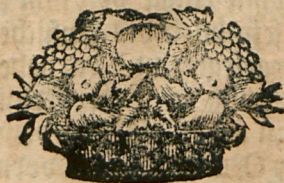
60 DISS. JUR. DE DESERTIONE ORDINIS ECCLESIASTICI.
ertheilte Testimonium in originali wieder zurück gegeben/
und sich darneben erkläret / daß er sich aller Priesterl.
Immunitäten und Freyheiten / welche er durch angeregte
Ordination erlanget / wieder begeben haben / hinführo sich
ferner nicht als eine geistliche / sondern weltliche Person
aufführen / sich auch niemahls umb ein geistlich Amt wie-
der bewerben / oder dergl. annehmen wolle; Als haben
Wir seinem Suchen statt gegeben / und ihme hierüber die-
ses Attestat unter des Consistorii Insigel ertheilet. So
geschehen Leipzig den 23. Sept. 1705.

(L. S.)

Daniel Peterman / Proto Nötarius.

COROLLARIUM.

Dividi potest desertio ordinis Ecclesiastici in
necessariam & voluntariam. De voluntaria egimus
in disputatione. Necessariam suppeditat respon-
sum præcedens Theologicum, in Pastoribus castra
sequentibus, si pax fiat, & ipsi non vocentur ad a-
liud munus Ecclesiasticum. Quæ species peculiarem
dispectionem meretur.

ci.
ben/
terl.
egte
sich
rson
wie
aben
die
So

rius.

i in
nus
on-
stra
da-
alia-

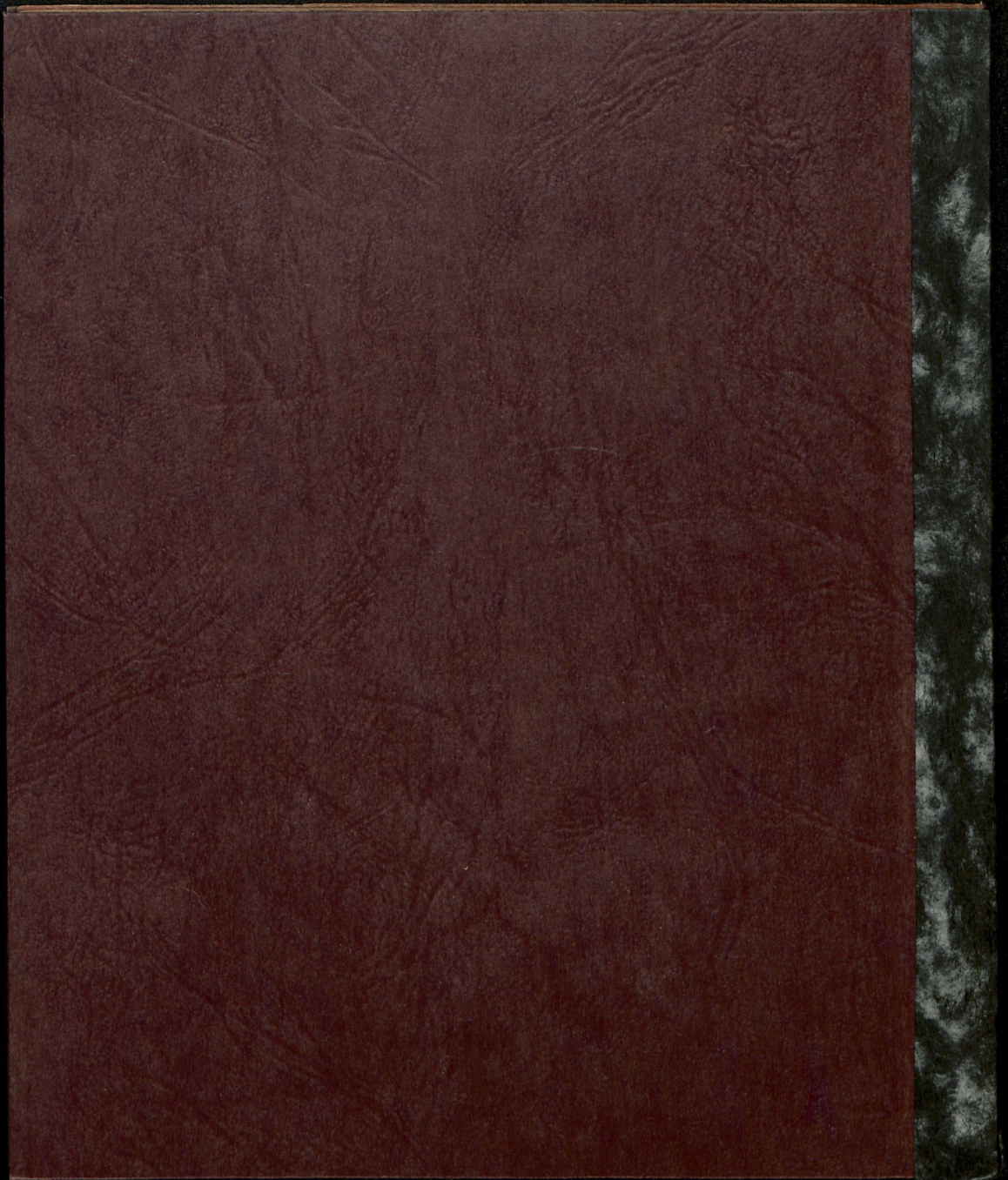
05 H 832

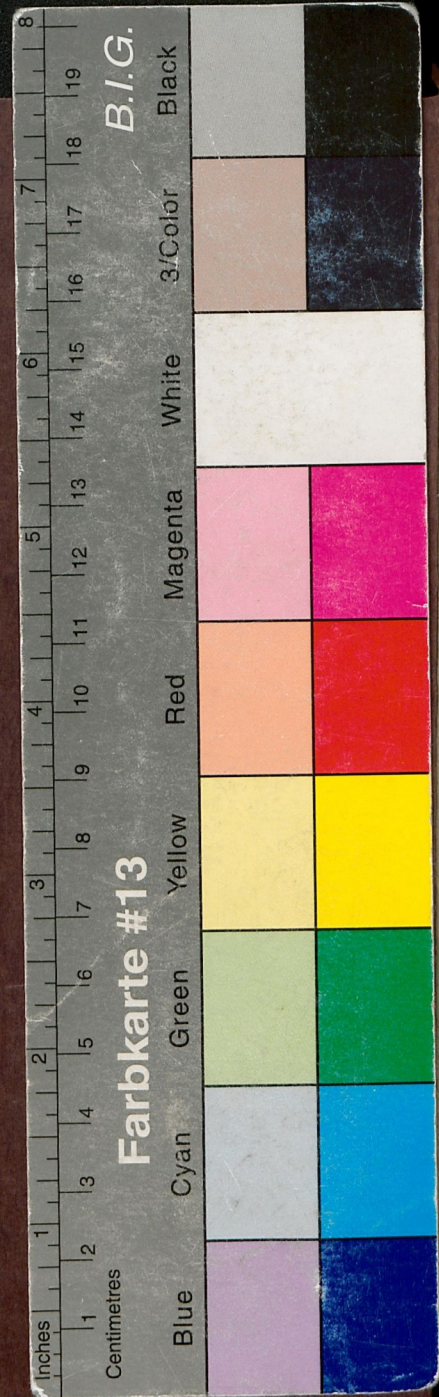
ULB Halle

3

004 227 255

12.
Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE

DESERTIONE ORDINIS ECCLE- SIASTICI,

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO VVILHELMO,
PRINCIPE BORUSSÆ, MARCHIONE BRANDENB.
ET DVCATVS MAGDEB. GVBERNAT. &c &c.
PRAESIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUSSÆ
CONSILIARIO, PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO,
AC FACULT. JUR. CÆ h. c. DECANO,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
PRO LICENTIA

Summos in utroque Jure honores & Pri-
vilegia rite capeffendi,

IN AUDITORIO MAJORI

d. 31. Octobr. Anni M DCCVII. horis ante- & pomeridianis
Publico Eruditorum Examine subicit

SALOMON FRIDERICUS PACKBUSCH,
LIPSIENSIS.

HALÆ, Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typog.